

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-5601

[Total No. of Pages : 2

[6465]-591
M.A. (SODL)
PSYCHOLOGY
EP-101 : Cognitive Psychology : Understanding
(2019 Pattern) (Semester - I) (Credit System)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any five of the following.

[10]

- i) Define cognitive psychology.
- ii) What is attention?
- iii) Define learning?
- iv) What is functionalism?
- v) Define Perception.
- vi) What is Creativity?
- vii) What is artificial intelligence?

Q2) Answer any four of the following.

[20]

- i) State the paradigms of cognitive psychology.
- ii) Give reasons for development of cognitive psychology.
- iii) Discuss Bandura's social - cognitive theory of learning.
- iv) What is problem solving? Discuss mean - end analysis of problem solving.
- v) Discuss Gestalt approach to thinking.
- vi) Discuss signal detection theory in detail

P.T.O.

Q3) Answer any four of the following.

[20]

- i) Describe multiprocess model of memory.
- ii) What is General Problem Solver (GPS)?
- iii) Discuss recent trends in creativity.
- iv) Discuss Experimental method of cognitive psychology.
- v) Discuss Bottle neck theories of attention.
- vi) Discuss different skills required for decision making.

Q4) Answer any two of the following.

[20]

- i) Define cognitive psychology and discuss scope of cognitive psychology.
- ii) What is sensation? Discuss different theories of colour vision.
- iii) Discuss recent trends in learning and memory.
- iv) What is learning? Discuss Clark Hull's theory of learning.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-5602

[Total No. of Pages : 2

[6465]-592

M.A. (Part - I) (SODL)

PSYCHOLOGY

**EP-102 : Psychometrics : The Science of Psychological
Assessment**

(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - I)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any five of the following.

[10]

- i) Define Artificial intelligence.
- ii) What is reliability?
- iii) What is normalisation?
- iv) Define open-ended tests.
- v) What is norm referenced testing?
- vi) What is scientific method?
- vii) Explain the concept of confidentiality in testing.

Q2) Answer any four of the following.

[20]

- i) Explain the role of Artificial intelligence in psychological testing.
- ii) Explain reliability coefficient.
- iii) Explain item analysis in detail.
- iv) What is the difference between objective and open ended tests.
- v) Discuss the various types of scores.
- vi) Explain ethical issues in psychological testing.

P.T.O.

Q3) Answer any four of the following.

[20]

- i) What is the basic difference between scientific measurement in psychometrics and measurement in the natural sciences?
- ii) Explain item response theory.
- iii) Discuss about test-retest method of reliability.
- iv) Explain split-half reliability.
- v) Explain the importance of computers in the interpretation of test scores.
- vi) Explain the concept of Extrinsic test bias.

Q4) Answer any two of the following.

[20]

- i) Explain the measurement models of psychometrics in detail.
- ii) What is item analysis? Explain classical item analysis for knowledge based tests and person based tests.
- iii) What are norms? Discuss the various types of norms in detail.
- iv) Describe the forms of bias in detail.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-5603

[Total No. of Pages : 2

[6465]-593

M.A. (Part - I) (SODL)

PSYCHOLOGY

EP - 103 : Research Methodology - I
(2019 Pattern) (Credit System) (Semester - I)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates :

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figure to the right indicate full marks.*

Q1) Answer Any five of the following :

[10]

- a) Define research.
- b) What is Qualitative research?
- c) What are the types of correlation?
- d) Name any two parametric tests.
- e) What is hypothesis testing?
- f) Give any two types of sampling.
- g) What is ANOVA?

Q2) Answer any four of the following :

[20]

- a) What are the ethical principles in research.
- b) Discuss in brief about research process.
- c) What is the role of Regression in research.
- d) What are the measures of central tendency?
- e) For hypothesis testing what is the role of sampling procedure?
- f) Discuss quasi-experimental approach.

P.T.O.

Q3) Answer any four of the following :

[20]

- a) Describe quantitative research with suitable example.
- b) Explain variability.
- c) Describe research problem in detail with appropriate example.
- d) Elaborate the characteristics of sampling design.
- e) Discuss single-subject designs.
- f) Discuss the types of experimental design.

Q4) Answer any two of the following :

[20]

- a) Define Research. Discuss the types of research in detail.
- b) Critically comment on correlation and Regression.
- c) Define Sampling. Explain the various types and characteristics of sampling design.
- d) Define Experimental design. Explain Randomized experimental and group designs.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

PD5595

[6465]-594

M.A. (SODL)

PSYCHOLOGY

**EP - 201 : Cognitive Psychology : Advances & Applications
(2019 Pattern) (Semester - II)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any five of the following.

[5×2=10]

- a) What is critical thinking?
- b) What is meta cognition?
- c) What is multilingualism?
- d) What is anticipation error in speech?
- e) What is emotional intelligence?
- f) Define Forensic psychology.
- g) Define sensory memory.

Q2) Answer any four of the following.

[4×5=20]

- a) Explain in detail the concept of consciousness.
- b) Write short note on PET scan.
- c) Explain the characteristics of critical thinker.
- d) Explain the impact of sex differences on cognition.
- e) Explain any three causes of forgetting.
- f) Explain cognitive interview in detail.

P.T.O.

Q3) Answer any four of the following.

[4×5=20]

- a) Explain the importance of Neuropsychology in cognitive psychology.
- b) State the relationship between EQ and IQ.
- c) Explain VARK learning style.
- d) Define Amnesia, its causes and treatment.
- e) Explain Kohlberg's stages of moral development.
- f) Explain factors affecting eyewitness testimony.

Q4) Answer any two of the following.

[2×10=20]

- a) Describe the process of language development.
- b) Write an essay on significant role of variables and functions on cognitive activities.
- c) Explain Cognitive Behaviour Therapy (CBT).
- d) Discuss signal detection theory as an application of computer science.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD5596

[6465]-595

[Total No. of Pages : 2

M.A. (Part - I) (SODL)

PSYCHOLOGY

**EP - 202 : Psychometrics : Applications
(2019 Pattern) (Semester - II) (Credit System)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any five of the following. [10]

- a) Who developed the strong campbell interest inventory?
- b) Define Aptitude.
- c) Who designed the adjustment inventory for college students?
- d) What is the purpose of designing the Tobacco use questionnaire?
- e) State one difference between the TAT and the Rorschach test.
- f) Who designed the MMPI?
- g) Define Emotional intelligence.

Q2) Answer any four of the following. [20]

- a) Discuss the Wechsler intelligence scale for children.
- b) Strong interest inventory is an interest inventory that is employed for career assessment. Elucidate the statement.
- c) What is the significance of self conncept scale.
- d) What is the objectives of using family environment scale.
- e) List the ten attributes of an individual that are assessed through the Thorndike dimensions of temperament.
- f) Write a short note on the format of the Minnesota satisfaction questionnaire (MSQ).

P.T.O.

Q3) Answer any four of the following.

[20]

- a) Explain verbal test of scientific creativity.
- b) Explain Tennessee self-concept scale.
- c) Discuss about Rosenzweig picture frustration study for children.
- d) Explain choice dilemma questionnaire.
- e) Discuss the application of Intrinsic and extrinsic motivation scale.
- f) Explain the application of FIRO-B.

Q4) Answer any two of the following.

[20]

- a) Define intelligence. Discuss Wechsler intelligence scale in detail.
- b) Discuss about child rearing practices questionnaire.
- c) What is projective techniques? Discuss in detail T.A.T.
- d) 'The occupational stress index is a model that focuses on occupational stresses that affect the cardiovascular system? Elucidate the statement.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

PD5597

[6465]-596

M.A. - I (SODL)

PSYCHOLOGY

EP 203 : Research Methodology-II

(2019 Pattern) (Semester-II)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicates full marks.*

Q1) Answer any 5 of the given 7 questions.

[10]

- a) Which theory focus on the explanation of human mental processes?
- b) What are the attributes of psychological inquiry?
- c) Define rapport.
- d) What is meant by probability sampling?
- e) What is meant by reflective empathy?
- f) What is single variable entry in code book formulation?
- g) Explain major difference between MANOVA & ANOVA.

Q2) Answer any 4 of the given 6 questions.

[20]

- a) Write 3 features of grounded theory.
- b) Give the function of Qualitative Research.
- c) What is the chi-square test?
- d) Elucidate the various sources of the Research problem.
- e) Explain the advantages & disadvantages of theoretical sampling.
- f) Discuss the process of factor rotation.

P.T.O.

Q3) Answer any 4 of the given 6 questions.

[20]

- a) What are the aspects to be considered while determining sample size?
- b) Explain empathy in qualitative research.
- c) Elucidate importance of Memo.
- d) Elaborate advantages and disadvantages of grounded theory.
- e) Discuss the storing and retrieving data files with the help of relevant examples.
- f) What are the feather of SPSS? Explain what is new in the current version in SPSS.

Q4) Answer any 2 of the following.

[20]

- a) Explain about qualitative enquiry and its use in problems in psychology.
- b) Discuss on the role of reflexivity in research.
- c) Explain steps of conducting narrative research.
- d) Described various data variable types in SPSS statistics.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

PD5604

[6465]-597

M.A. (SODL)

PSYCHOLOGY

**EP-301 : Counselling Process and Skills
(CBCS 2019 Pattern) (Semester-III)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any five of the following.

[5×2=10]

- a) Define Counseling.
- b) What are Aaron Beck theory?
- c) Define Counter-transference.
- d) What is self-Monitoring?
- e) Who was the first do design intelligence test?
- f) Define self-Disclosing.
- g) Define Attention.

Q2) Write notes on any four of the following.

[4×5=20]

- a) Carkhuff model of counseling skills.
- b) Rational emotive behavioral counseling.
- c) Communication skill.
- d) Self-awareness.
- e) Aptitude test.
- f) Rogers's model of counseling skills.

P.T.O.

Q3) Answer any four of the following.

[4×5=20]

- a) What is the significance of self-talk?
- b) What do you think of the future direction of counseling?
- c) What is the difference between inside and outside skills?
- d) What is the significance of micro skills in a counsellor?
- e) What are the limitations of eclectic counselling?
- f) What do you mean by reflexivity in counselling?

Q4) Attempt any two of the following.

[2×10=20]

- a) Discuss the Rogers Model of Counseling detail.
- b) Discuss counseling techniques in detail.
- c) Describe RET therapy by Ellis in detail.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

PD5604

[6465]-597

M.A. (SODL)

PSYCHOLOGY

**EP-301 : Counselling Process and Skills
(CBCS 2019 Pattern) (Semester-III)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any five of the following.

[5×2=10]

- a) Define Counseling.
- b) What are Aaron Beck theory?
- c) Define Counter-transference.
- d) What is self-Monitoring?
- e) Who was the first do design intelligence test?
- f) Define self-Disclosing.
- g) Define Attention.

Q2) Write notes on any four of the following.

[4×5=20]

- a) Carkhuff model of counseling skills.
- b) Rational emotive behavioral counseling.
- c) Communication skill.
- d) Self-awareness.
- e) Aptitude test.
- f) Rogers's model of counseling skills.

P.T.O.

Q3) Answer any four of the following.

[4×5=20]

- a) What is the significance of self-talk?
- b) What do you think of the future direction of counseling?
- c) What is the difference between inside and outside skills?
- d) What is the significance of micro skills in a counsellor?
- e) What are the limitations of eclectic counselling?
- f) What do you mean by reflexivity in counselling?

Q4) Attempt any two of the following.

[2×10=20]

- a) Discuss the Rogers Model of Counseling detail.
- b) Discuss counseling techniques in detail.
- c) Describe RET therapy by Ellis in detail.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

PD5605

[6465]-598

M.A. (SODL)

PSYCHOLOGY

**EP-302 : Psychology for Adjustment
(CBCS 2019 Pattern) (Semester-III)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any five of the following.

[5×2=10]

- a) Define culture.
- b) What are the sources of stress
- c) What are the features of romantic love?
- d) What is gender sensitivity?
- e) What is conflict?
- f) What are the four most common forms of families?

Q2) Write notes on any four of the following

[4×5=20]

- a) Theories of ethnicity
- b) Current trends towards gender sensitization
- c) Issues and challenges in establishing gender sensitivity in classroom.
- d) Consequences of stress
- e) Coping strategies to deal with stress
- f) Role of parent and siblings in gender sensitization.

P.T.O.

Q3) Answer any four of the following

[4×5=20]

- a) Analyse most common adjustment mechanism.
- b) Describe the concept of family system counselling
- c) Analyse pathogenic family structure
- d) Analyse the myths about love
- e) Discuss factors leading to like and dislike others
- f) Explain the characteristics of well adjusted person.

Q4) Attempt any two of the following

[2×10=20]

- a) Explain impact of stress on CNS and describe sources of stress
- b) Define ethnicity and critically evaluate different theories of ethnicity.
- c) Analyse some of the serious problems that confront mental health care in India even today.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

PD5606

[6465]-599

M.A. (SODL)

PSYCHOLOGY

**EP-303 :Essentials for Counselling
(CBCS 2019 Pattern) (Semester-III)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any five of the following.

[5×2=10]

- a) What is self-actualization need?
- b) What do you understand by pro social behaviour?
- c) Define negative affectivity.
- d) Define motivation.
- e) What is maladaptive behaviour?
- f) Who coined the term schizophrenia?
- g) Define mental disorder.

Q2) Write notes on any four of the following.

[4×5=20]

- a) Emotional motivation
- b) Social support
- c) Happiness
- d) Heredity
- e) International Classification of Diseases (ICD-10/11)
- f) Hallucinations

P.T.O.

Q3) Answer any four of the following.

[4×5=20]

- a) What are the stages of motivational cycle?
- b) Differentiate between positive and negative emotion.
- c) What are physical changes in an emotional experience?
- d) Discuss the major characteristics of personality.
- e) What is operant conditioning?
- f) Differentiate between somatoform and dissociative disorders.

Q4) Attempt any two of the following.

[2×10=20]

- a) Describe various strategies to manage negative emotions.
- b) Discuss the various environmental factors that develop the personality.
- c) Explain in detail the classification of abnormal behaviour.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD5598

[Total No. of Pages : 2

[6465]-600

M.A. (Part - II) (SODL)

PSYCHOLOGY

**EP - 401 : Areas of Counselling
(2019 Pattern) (Semester - IV)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any 5 questions out of 7.

[5×2=10]

- a) What is full form of ADHD?
- b) Define specific learning disability (SLD).
- c) What is type 'A' personality?
- d) What is EAP?
- e) What is play therapy?
- f) What is rehabilitation counselling?
- g) What is Just Family therapy?

Q2) Attempt any 4 questions out of 6.

[4×5=20]

- a) Discuss causes for emotional disturbed children.
- b) Explain decision making stage of career counselling.
- c) What are objectives of campus recruitment and training programs?
- d) What are purpose and benefits of workplace counselling?
- e) Explain the concept of workplace trauma.
- f) Write a note on 'Workplace Counselling in India'.

P.T.O.

Q3) Attempt any 4 questions out of 6.

[4×5=20]

- a) Write a note on EMDR therapy.
- b) What is VRET technique?
- c) Explain reminiscence therapy.
- d) Discuss guiding principles for ethical code social justice.
- e) What is TCP in social justice counselling?
- f) Explain future directed therapy.

Q4) Attempt any 2 questions out of 4.

[2×10=20]

- a) Explain Holland's model of career development.
- b) Elaborate nature of workplace counselling. With skills required for workplace counselling.
- c) Discuss various problems faced by geriatric people. Explain therapies used for geriatric clients.
- d) Define anger. Explain anger management techniques. With examples.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD5599

[Total No. of Pages : 2

[6465]-601

M.A. - II (SODL)

PSYCHOLOGY

**EP - 402 : Assessment and Intervention in Counselling
(2019 Pattern) (Semester - IV)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any 5 questions out of 7.

[5×2=10]

- a) Define achievement test.
- b) What is diagnostic test?
- c) What is super-ego?
- d) Define child ego state.
- e) What is A-B-C model in REBT?
- f) What is punishment?
- g) What is palliative care?

Q2) Attempt any 4 questions out of 6.

[4×5=20]

- a) Differentiate different methods of Assessment.
- b) Write down the crucial aspect of an autobiography.
- c) What are the advantages of projective test? Explain with example.
- d) Discuss significant concepts from Jung's theory.
- e) Discuss differences in communication due to different ego states.
- f) Explain few defence mechanisms with appropriate examples.

P.T.O.

Q3) Attempt any 4 questions out of 6.

[4×5=20]

- a) Discuss integrative psychotherapy.
- b) Differentiate between existential psychotherapy and interpersonal psychotherapy.
- c) Explain BASIC-ID in multimodal therapy.
- d) Discuss palliative care in detail.
- e) What are the ethics in counseling?
- f) Describe the functions of rehabilitation psychology.

Q4) Attempt any 2 questions out of 4.

[2×10=20]

- a) Explain Diagnostic tests & its uses in detail.
- b) Discuss advantages & disadvantages of Transactional Analysis (T.A.)
- c) Explain R.E.B.T. in detail.
- d) Explain role of psychologist in Rehabilitation of addiction and palliative care.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

PD5600

[6465]-602

M.A. - II (SODL)

PSYCHOLOGY

EP 403 : Counselling for Lifespan

(2019 Pattern) (Semester-IV)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicates full marks.*

Q1) Attempt any 5 questions out of 7.

[5×2=10]

- a) Which day is designated as world Elder Abuse Awareness Day?
- b) Define a parenting style.
- c) What do you mean by Baumrind's parenting typology?
- d) Mention any two effects of child abuse.
- e) What is slow Learners?
- f) Any two name psychologists behavioral theory.
- g) What is Erikson's psychosocial stages of development theory?

Q2) Attempt any 4 questions out of 6.

[4×5=20]

- a) Explain the Albert Bandura's theory.
- b) What are the main points of Vygotsky's socio cultural theory?
- c) What is the scope of life span development?
- d) What is the primary task of education for a handicapped child?
- e) What is the purpose of scaffolding technique?
- f) Explain the methods of teaching the blind.

P.T.O.

Q3) Attempt any 4 questions out of 6.

[4×5=20]

- a) What are the different types of family structure?
- b) Explain the importance of premarital counselling.
- c) What could be the issues affecting men experiencing a midlife crisis?
- d) Write a short note on the issue of elderly abuse.
- e) What are the typical tasks performed by a caregiver?
- f) Which type of memory declines in old age?

Q4) Attempt any 2 questions out of 4.

[2×10=20]

- a) Explain the process of geriatric counselling.
- b) Discuss the types of parenting styles in detail.
- c) Discuss the education strategies for visual and hearing impaired children.
- d) Explain the factors affecting development of person in detail.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

PD11120

**[6465]-611
M.A. (SODL)
ECONOMIC**

**EC1001-I : Micro Economic Analysis - I
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - I)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any five of the following:

[5×2=10]

- a) Define Marginal Utility.
- b) What is meant by indifference Curve?
- c) Write the Law of Demand.
- d) What is Isoquant?
- e) Define Social Welfare.
- f) What is Perfect Competition?

Q2) Write notes on any four of the following:

[4×5=20]

- a) Theory of Supply.
- b) Substitution Effects.
- c) Types of Elasticity of Demand.
- d) Cobb-Douglas Production Function.
- e) Concept of Welfare Economics.
- f) Long Run Cost Curves.

P.T.O.

Q3) Answer any four of the following:

[4×5=20]

- a) Explain the Basic Principles of Microeconomics.
- b) Discuss the concept of producer surplus.
- c) Explain the law of variable proportions help of a diagram.
- d) Explain Amartya Sen's Social Choice and Welfare approach.
- e) What is the Concept of Consumer Surplus?

Q4) Attempt any two of the following:

[2×10=20]

- a) Discuss in detail the Theory of Consumer Choice using the Indifference Curve Approach.
- b) Explain Cost Curves in the Short Run and Long Run with suitable diagrams.
- c) Critically examine the concept of Perfect Competition in the short and long run.

Total No. of Questions : 4]

PD11120

[6465]-611
**M.A. (SODL)
ECONOMIC**

**EC1001-I : Micro Economic Analysis - I
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - I)
(मराठी रूपांतर)**

वेळ : 3 तास/

[एकूण गुण : 70]

सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालीलपैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

[5×2=10]

- अ) सीमांत उपयुक्तता म्हणजे काय?
- ब) उदासीन वक्र म्हणजे काय?
- क) मागणीचा कायदा लिहा.
- ड) आयसो-क्रांट म्हणजे काय?
- इ) सामाजिक कल्याण याची व्याख्या करा.
- फ) परिपूर्ण स्पर्धा म्हणजे काय?

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही चार विषयांवर सविस्तर लिहा.

[4×5=20]

- अ) पुरवठा सिद्धांत
- ब) प्रतिस्थापन प्रभाव
- क) मागणीतील लवचिकतेचे प्रकार
- ड) कॉब-डग्लस उत्पादन कार्य
- इ) कल्याण अर्थशास्त्राची संकल्पना
- फ) दीर्घकालीन खर्च वक्र

प्र.3) खालीलपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा.

[4×5=20]

- अ) सूक्ष्म अर्थशास्त्राचे मूलभूत तत्त्वे स्पष्ट करा.
- ब) उत्पादक अधिशेषाची संकल्पना स्पष्ट करा.
- क) चल प्रमाणाच्या नियमाचे आकृतीसह स्पष्टीकरण द्या.
- ड) अमर्त्य सेन यांची सामाजिक निवड व कल्याण संकल्पना स्पष्ट करा.
- इ) ग्राहक अधिशेषाची संकल्पना काय आहे?

प्र.4) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

[2×10=20]

- अ) उदासीन वक्र पद्धतीचा वापर करून ग्राहकाच्या निवडीचा सिद्धांत सविस्तर मांडावा.
- ब) लघुकालीन व दीर्घकालीन खर्च वक्रांचे योग्य आकृतीसह स्पष्टीकरण द्या.
- क) लघुकाळात आणि दीर्घकाळात परिपूर्ण स्पर्धेच्या संकल्पनेचे सविस्तर व चिकित्सक परीक्षण करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

PD11129

**[6465]-612
M.A. (SODL)
ECONOMICS**

**EC 1002-I : Public Economics - I
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - I)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any five of the following.

[10]

- a) What is Club Goods?
- b) What is Public Goods?
- c) Define public expenditure.
- d) What is Impact Tax?
- e) Define distribution functions.
- f) Define benefit theory.

Q2) Write notes on any four of the following.

[20]

- a) Explain the principle of Taxation.
- b) State of the criteria of public investment.
- c) Crowding out effect.
- d) Concept of Tax Burden.
- e) Discount Rate.
- f) State the factors Affecting Tax Shifting.

P.T.O.

Q3) Answer any four of the following.

[20]

- a) Difference between Private Goods and Public Goods.
- b) Explain the Hypothesis of Tiebout Model.
- c) Explain the Optimal Tax Theory of Taxation.
- d) Explain the concept of Wiseman Peacock Hypothesis.
- e) Explain the Fiscal Functions of Government.
- f) Structure of Public Expenditure.

Q4) Attempt any two of the following.

[20]

- a) Explain the merits and demerits of the Capacity to Tax Pay Principle.
- b) Explain the reasons for the increase in Public Expenditure in India.
- c) Explain the Reasons of Double Taxation.

Total No. of Questions : 4]

PD11129

[6465]-612
**M.A. (SODL)
ECONOMICS**

**EC 1002-I : Public Economics - I
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - I)**

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पाहावी.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[10]

- अ) समूह वस्तू म्हणजे काय?
- ब) सार्वजनिक वस्तू म्हणजे काय?
- क) सार्वजनिक खर्चाची व्याख्या करा.
- ड) परिणामकारक म्हणजे काय?
- इ) वितरण कार्य म्हणजे काय?
- फ) लाभ सिद्धांत व्याख्या करा.

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही चारवर टीपा लिहा.

[20]

- अ) कर आकारणीचे तत्व स्पष्ट करा.
- ब) सार्वजनिक गुंतवणुकीच्या निकषांची स्थिती
- क) गर्दीचा परिणाम
- ड) कर भाराची संकल्पना
- इ) सवलत दर
- फ) कर बदलावर परिणाम करणारे घटक सांगा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[20]

- अ) खाजगी वस्तू आणि सार्वजनिक वस्तूंमधील फरक.
- ब) टायबाउट मॉडेलची गृहीतके स्पष्ट करा.
- क) कर आकारणीचा इष्टतम कर सिद्धांत स्पष्ट करा.
- ड) वॉईजमन पीकॉक गृहीतकाची संकल्पना स्पष्ट करा.
- इ) सरकारची राजकोषीय कार्ये स्पष्ट करा.
- फ) सार्वजनिक खर्चाची रचना.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[20]

- अ) कर भरण्याची क्षमता या तत्वाचे फायदे आणि तोटे स्पष्ट करा.
- ब) भारतातील सार्वजनिक खर्चात वाढ होण्याची कारणे स्पष्ट करा.
- क) दुहेरी कर आकारणीची कारणे स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-11148

[Total No. of Pages : 4

[6465]-614
M.A. (SODL)
ECONOMICS
EC 1005-I : Rural Economics
(2019 Pattern) (Semester - I)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*
- 3) Use neat diagrams wherever necessary.*

Q1) Attempt any five of the following :

[5 × 2 = 10]

- a) Define Sustainable Livelihoods.
- b) What is an SEZ?
- c) Mention two components of Rural Infrastructure.
- d) What is Rural Unemployment?
- e) Define Agro-based industries.
- f) What is meant by Rural Entrepreneurship?

Q2) Write short notes on any four of the following :

[4 × 5 = 20]

- a) Neo-Approach to Rural Development (PURA).
- b) Causes of Rural indebtedness.
- c) Rural Credit and its sources.
- d) Development of Rural Entrepreneurship.
- e) Causes of Agricultural Unemployment.
- f) Inclusive Growth in Rural Sector.

P.T.O.

Q3) Attempt any four of the following questions :

[4 × 5 = 20]

- a) Explain the impact of globalization on rural economy.
- b) Discuss irrigation status in rural India.
- c) What are the challenges in the Non-Farm sector?
- d) Explain the causes of rural indebtedness.
- e) Discuss segmentation of labour market with gender perspective.

Q4) Attempt any two of the following questions :

[2 × 10 = 20]

- a) Describe the role of rural industrialization in economic development.
- b) Discuss the role of NABARD and cooperative banks in rural credit.
- c) Explain the magnitude and causes of unemployment in the agriculture sector and suggest policy measures.

Total No. of Questions : 4]

PD-11148

[6465]-614
M.A. (SODL)
ECONOMICS
EC 1005-I : Rural Economics
(2019 Pattern) (Semester - I)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजव्या बाजूस दिलेले आकडे त्या प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवतात.
3) शक्य असल्यास स्वच्छ व अचूक आकृति वापराव्यात.
-

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा. **[5 × 2 = 10]**

- अ) शाश्वत उपजीविका म्हणजे काय?
- ब) विशेष आर्थिक क्षेत्र (SEZ) म्हणजे काय?
- क) ग्रामीण पायाभूत सुविधांचे कोणतेही दोन घटक नमूद करा.
- ड) ग्रामीण बेरोजगारी म्हणजे काय?
- इ) कृषी-आधारित उद्योग म्हणजे काय?
- फ) ग्रामीण उद्योजकता म्हणजे काय?

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही चार विषयांवर संक्षिप्त लेखन करा. **[4 × 5 = 20]**

- अ) ग्रामीण विकासासाठी नव-दृष्टीकोन (PURA).
- ब) ग्रामीण भागातील कर्जबाजारीपणाची कारणे.
- क) ग्रामीण पतपुरवठा व त्याचे स्रोत.
- ड) ग्रामीण उद्योजकतेचा विकास.
- इ) कृषी क्षेत्रातील बेरोजगारीची कारणे.
- फ) ग्रामीण क्षेत्रातील समावेशक वाढ.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा.

[4 × 5 = 20]

- अ) जागतिकीकरणाचा ग्रामीण अर्थव्यवस्थेवर होणारा परिणाम स्पष्ट करा.
- ब) भारतातील ग्रामीण भागातील सिंचन व वीजपुरवठ्याची स्थिती स्पष्ट करा.
- क) बिगर-शेती क्षेत्रातील अडचणी कोणत्या आहेत ते लिहा.
- ड) ग्रामीण कर्जबाजारीपणाची कारणे स्पष्ट करा.
- इ) श्रमबाजारातील विभागणी व लिंग दृष्टिकोनातून विश्लेषण करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

[2 × 10 = 20]

- अ) ग्रामीण औद्योगिकीकरणाच्या आर्थिक विकासातील भूमिकेचे स्पष्टीकरण द्या.
- ब) ग्रामीण पतपुरवठ्यात नाबार्ड आणि सहकारी बँकांची भूमिका स्पष्ट करा.
- क) कृषी क्षेत्रातील बेरोजगारीची तीव्रता व कारणे स्पष्ट करा आणि धोरणात्मक उपाय सुचवा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD11121

[Total No. of Pages : 2

[6465]-615

M. A. (Part - I) (SODL)

HINDI (हिन्दी)

HIN-111-I : मध्ययुगीन काव्य
(2019 Pattern) (Semester - I)

समय : 3 घंटे]

[पूर्णांक : 70

सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।

2) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक दर्शाते हैं।

प्र.1) निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं पांच प्रश्नों के उत्तर लिखिए।

[10]

- अ) कबीर रचनावली का संपादन किसने किया है?
- ब) तुलसीदास भक्तिकाल के किस काव्य धारा के कवि हैं?
- क) रहीम के रचनाओं के नाम लिखिए।
- ड) रूठे सुजन मनाइए, जो रूठे सौ बार। प्रस्तुत पंक्ति किस कवि की है?
- इ) बिहारी के रचना का नाम लिखिए।
- फ) घनानंद पीर के कवि कह जाते हैं। यह पीड़ा उन्हें किसने दी?

प्र.2) निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं चार प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए।

[20]

- अ) कबीर के काव्य में समन्वय का स्वर दिखाई देता है, स्पष्ट कीजिए।
- ब) मसनवी शैली पर प्रकाश डालिए।
- क) जायसी की काव्य कला एवं भाषा शिल्प पर प्रकाश डालिए।
- ड) घनानंद का संक्षिप्त परिचय देते हुए उनकी काव्य कला का विश्लेषण कीजिए।
- इ) कबीर की भाषा पर प्रकाश डालिए।
- फ) मीरा की भाषा पर प्रकाश डालिए।

P.T.O.

प्र.3) निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं चार प्रश्नों के उत्तर विस्तार से लिखिए।

[20]

- अ) नागमती के विरह का वर्णन जायसी ने किस प्रकार किया है?
- ब) रहीम के जीवन वृत्त एवं कृतित्व पर प्रकाश डालिए।
- क) तुलसीदास की भक्ति भावना पर प्रकाश डालिए।
- ड) मीरा का जीवन वृत्त एवं कृतित्व पर प्रकाश डालिए।
- इ) सूरदास की भाषा पर प्रकाश डालिए।
- फ) रहीम का एक दोहा लिखकर उसका अर्थ स्पष्ट कीजिए।

प्र.4) निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर विस्तार से लिखिए।

[20]

- अ) सूरदास के काव्य में समन्वय का स्वर दिखाई देता है स्पष्ट कीजिए।
- ब) तुलसीदास के काव्य में लोकमंगल एवं समन्वय का स्वर दिखाई देता है स्पष्ट कीजिए।
- क) पद्मावत में जायसी ने प्रेम का वर्णन किस प्रकार किया है?

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD11130

[Total No. of Pages : 2

[6465]-616

M.A. (Part - I) (SODL)

HINDI (हिंदी)

HIN 112-I : कथा साहित्य

(CBCS 2019 Pattern) (Semester - I)

समय : 3 घंटे/

[पूर्णांक : 70

सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।

2) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं।

प्र.1) निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं पांच प्रश्नों के उत्तर लिखिए।

[10]

- अ) 'आकाशदीप' कहानी के लेखक कौन है?
- ब) 'आपका बंटी' उपन्यास के लेखिका कौन है?
- क) 'साजिश' कहानी के मुख्य पात्र का नाम लिखिए।
- ड) दूसरा ताजमहल कहानी किसकी रचना है?
- इ) उसने कहा था कहानी के प्रमुख पात्रों के नाम लिखिए।
- फ) आपका बंटी उपन्यास का प्रकाशन सर्वप्रथम किस साहित्यिक पत्रिका में हुआ था?

प्र.2) निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं चार प्रश्नों के उत्तर लिखिए।

[20]

- अ) 'आपका बंटी' उपन्यास के भाषा शैली पर प्रकाश डालिए।
- ब) 'उसने कहा था' कहानी के कथानक पर प्रकाश डालिए।
- क) 'आकाशदीप' कहानी के प्रमुख पात्रों का परिचय दीजिए।
- ड) 'साजिश' कहानी का उद्देश्य लिखिए।
- इ) 'आपका बंटी' उपन्यास के प्रमुख पात्रों का परिचय दीजिए।
- फ) 'सिक्का बदल गया' कहानी का उद्देश्य लिखिए।

P.T.O.

प्र.3) निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं चार प्रश्नों के उत्तर विस्तार से लिखिए।

[20]

- अ) 'जंगल गाने लगा' कहानी के माध्यम से लेखक हमें क्या संदेश देना चाहते हैं?
- ब) 'दूसरा ताजमहल' कहानी के कथानक पर संक्षेप में प्रकाश डालिए।
- क) 'दुनिया का अनमोल रत्न' कहानी की कथावस्तु अपने शब्दों में लिखिए।
- ड) पक्षी और दीमक कहानी का उद्देश्य लिखिए।
- इ) 'गैंग्रीन' कहानी का सार लिखिए।
- फ) 'दुनिया का अनमोल रत्न' कहानी के शिल्प पर प्रकाश डालिए।

प्र.4) निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर विस्तार से लिखिए।

[20]

- अ) 'दुःख' कहानी के कथानक पर संक्षेप में प्रकाश डालिए।
- ब) 'आपका बंटी' उपन्यास की संवेदना और शिल्प पर प्रकाश डालिए।
- क) 'साजिश' कहानी की कथावस्तु अपने शब्दों में लिखिए।

[6465]-618

M.A. (Part - I) (SODL)

हिंदी

HIN115-I : नाटककार मोहन राकेश
(2019 Pattern) (Semester - I)

समय : 3 घंटे]

[पूर्णांक : 70

- सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
2) दाहिनी ओर के अंक पूर्णांक दर्शाते हैं।

प्रश्न 1) निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं पांच प्रश्नों के उत्तर लिखिए। [10]

- अ) लहरों के राजहंस नाटक का पहला संस्करण कब प्रकाशित हुआ?
- ब) आषाढ़ का एक दिन नाटक के प्रमुख पात्रों के नाम लिखिए।
- क) पारसी रंगमंच का शुभारंभ कहाँ हुआ?
- ड) लहरों के राजहंस नाटक के पात्रों के नाम लिखिए।
- इ) आधे अधूरे नाटक का पहला संस्करण कब प्रकाशित हुआ था?
- फ) बनारस में नेशनल थियेटर की स्थापना कब हुई?

प्रश्न 2) निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं चार प्रश्नों के उत्तर लिखिए। [20]

- अ) आषाढ़ का एक दिन नाटक की भाषा शैली पर प्रकाश डालिए।
- ब) रंगमंच की विभिन्न शैलियों पर प्रकाश डालिए।
- क) आधे अधूरे नाटक के पुरुष पात्रों पर प्रकाश डालिए।
- ड) लहरों के राजहंस नाटक के माध्यम से रस योजना पर प्रकाश डालिए।
- इ) रंगमंच स्वरूप एवं संरचना पर प्रकाश डालिए।
- फ) आधे अधूरे नाटक के देशकाल वातावरण पर प्रकाश डालिए।

प्रश्न 3) निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं चार प्रश्नों के उत्तर विस्तार से लिखिए ।

[20]

- अ) आधे अधूरे नाटक की अभिनेयता पर प्रकाश डालिए ।
- ब) लहरों के राजहंस नाटक के तीसरे अंक पर प्रकाश डालिए ।
- क) लहरों के राजहंस नाटक की भाषा शैली पर प्रकाश डालिए ।
- ड) पारसी रंगमंच की प्रमुख नाट्य मंडलियां कौन-कौन सी थीं ?
- इ) नाटक के तत्वों के आधार पर लहरों के राजहंस नाटक का विवेचन कीजिए ।
- फ) आषाढ़ का एक दिन नाटक की अभिनेयता पर प्रकाश डालिए ।

प्रश्न 4) निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर विस्तार से लिखिए ।

[20]

- अ) लहरों के राजहंस नाटक की रंगमंचीयता पर प्रकाश डालिए ।
- ब) नाटक के तत्वों के आधार पर आधे अधूरे नाटक पर प्रकाश डालिए ।
- क) आषाढ़ का एक दिन नाटक का पात्र कालिदास का चरित्र चित्रण कीजिए ।

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

PD11122

[6465]-619

M.A. - I (SODL)

HISTORY

**HIS111-I: History: Theory and Method
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - I)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any five of the following:

[10]

- a) What is hybridization?
- b) Explain the meaning of enlightenment.
- c) What is scientism?
- d) Write two definitions of history.
- e) Write the names of two Indian historians.
- f) What is constructivism?

Q2) Write notes on any four of the following:

[20]

- a) History arts or science.
- b) The tradition of ancient Roman history.
- c) Characteristics of positivism.
- d) Scientific Revolution.
- e) History writing during the period of enlightenment.
- f) Post structuralism.

P.T.O.

Q3) Answer any four of the following:

[20]

- a) Tell the function of history.
- b) Write the features of Greek History writing.
- c) Write information about history writing in ancient India.
- d) Explain the consequences of scientific revolution on historiography.
- e) Tell the historical philosophy of the Macavili.
- f) Explain history approach of Vaitiare.

Q4) Attempt any two of the following:

[20]

- a) Explain the inter disciplinary approach between history and science.
- b) Enlightenment gave history writing a different vision? Discuss detailed.
- c) Explain the comparison and difference between de-constructatism and structuralism.

Total No. of Questions : 4]

PD11122

[6465]-619

M.A. - I (SODL)

HISTORY

HIS111-I: History: Theory and Method

(CBCS 2019 Pattern) (Semester - I)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
-

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[10]

- अ) संकरीतीकरण म्हणजे काय?
- ब) ज्ञानोदय अर्थ स्पष्ट करा.
- क) विज्ञानवाद म्हणजे काय?
- ड) इतिहासाच्या दोन व्याख्या लिहा.
- इ) दोन भारतीय इतिहासकारांची नावे लिहा.
- फ) संरचनावाद म्हणजे काय?

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही चार टिपा लिहा.

[20]

- अ) इतिहास शास्त्र की कला
- ब) प्राचीन रोमन इतिहास परंपरा
- क) प्रत्यक्षार्थवादाची वैशिष्ट्ये
- ड) वैज्ञानिक क्रांती
- इ) प्रबोधन काळातील इतिहास लेखन
- फ) उत्तर संरचनावाद

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[20]

- अ) इतिहासाचे कार्य सांगा.
- ब) ग्रीक इतिहास लेखनाची वैशिष्ट्ये लिहा.
- क) प्राचीन भारतातील इतिहास लेखनाची माहिती लिहा.
- ड) वैज्ञानिक क्रांतीचे इतिहास लेखनावरील परिणाम स्पष्ट करा.
- इ) मॅकेव्हीलीचे इतिहासाचे तत्त्वज्ञान सांगा.
- फ) वॉल्टेअर यांचा इतिहास विषयक दृष्टिकोन स्पष्ट करा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[20]

- अ) इतिहास आणि शास्त्र यातील अंतरविद्याशाखीय दृष्टिकोन स्पष्ट करा.
- ब) प्रबोधनामुळे इतिहास लेखनाला वेगळी दृष्टी मिळाली? सविस्तर चर्चा करा.
- क) विरचनावाद व संरचनावाद याची तुलना करून भेद स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

PD11131

[6465]-620

M.A. - I (SODL)

HISTORY

**HIS 112-I : Evolution of Ideas and Institutions in Early India
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - I)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any five of the following.

[10]

- a) What is Colonialism?
- b) Tell the meaning 'Chaitya graha'.
- c) Explain the term 'Janapada'.
- d) Tell the concept Palshalai.
- e) Explain the term 'Vish'.
- f) Tell the meaning 'Bhandagarik'.

Q2) Write notes on any four of the following.

[20]

- a) Anant Altekar
- b) The Economics of Kautilya
- c) Social system in Sangam period
- d) Urbanisation
- e) The characteristics of Buddhist Philosophy
- f) Town planning in Indus culture

P.T.O.

Q3) Answer any four of the following.

[20]

- a) Write the effects of British colonial history writing.
- b) Write information about nationalist history writing.
- c) Write information about the administration system during the time of Harshavardhan.
- d) Describe the social situation of the Cholas.
- e) Write information about the trade industry in the Gupta period.
- f) Give a brief into of the agricultural business of ancient times.

Q4) Attempt any two of the following.

[20]

- a) Write detailed information about the political system of Maurya.
- b) Why did the new religious movement emerge in the sixth century of Christ? Discuss the factors that cause.
- c) Detailed review of the Coins history of the ancient times.

Total No. of Questions : 4]

PD11131

[6465]-620
M.A. - I (SODL)
HISTORY

HIS 112-I : Evolution of Ideas and Institutions in Early India
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - I)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/

/एकूण गुण : 70

सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[10]

- अ) वसाहतवाद म्हणजे काय?
- ब) 'चैत्यगृहे' अर्थ सांगा.
- क) 'जनपद' ही संज्ञा स्पष्ट करा.
- ड) पलशालाई संज्ञा सांगा.
- इ) 'विश' संज्ञा स्पष्ट करा.
- फ) 'भांडागरीक' या शब्दाचा अर्थ सांगा.

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही चार टीपा लिहा.

[20]

- अ) अनंत आळतेकर
- ब) कौटिल्याचे अर्थशास्त्र
- क) संगम कालीन समाज व्यवस्था
- ड) नागरीकरण
- इ) बौद्ध तत्त्वज्ञानाची वैशिष्ट्ये
- फ) सिंधू संस्कृतीतील नगररचना

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[20]

- अ) ब्रिटिश वसाहतवादी इतिहास लेखनाचे परिणाम लिहा.
- ब) राष्ट्रवादी इतिहास लेखनाची माहिती लिहा.
- क) हर्षवर्धनाच्या काळातील प्रशासन व्यवस्थेची माहिती लिहा.
- ड) चोलांच्या सामाजिक परिस्थितीचे वर्णन करा.
- इ) गुप्तकाळातील व्यापार उद्योगाची माहिती लिहा.
- फ) प्राचीन काळातील शेती व्यवसायाची थोडक्यात माहिती द्या.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[20]

- अ) मौर्य काळातील राजकीय व्यवस्थेविषयी सविस्तर माहिती लिहा.
- ब) ख्रिस्त पूर्व सहाव्या शतकात नवीन धार्मिक चळवळ का उदयास आली? कारणीभूत घटकांची चर्चा करा.
- क) प्राचीन काळातील नाण्यांच्या इतिहासाचा सविस्तर आढावा घ्या.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-11150

[Total No. of Pages : 4

[6465]-622

M.A. (SODL)

HISTORY

**HIS123-I : Heritage Management
(2019 Pattern) (Semester - I)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any five of the following :

[10]

- a) What is intangible heritage?
- b) Who invented the potassium agar dating method?
- c) Write the names of heritage sites in Maharashtra.
- d) What is a Chaityagriha?
- e) Write two names of world heritage sites.
- f) What is technology?

Q2) Write notes on any four of the following :

[20]

- a) Natural Heritage
- b) Heritage Tourism
- c) Archaeology
- d) Archives
- e) Divisional Light Line Method
- f) Water Planning in Indus Valley Civilization

P.T.O.

Q3) Answer any four of the following :

[20]

- a) Review the paleomagnetic dating method.
- b) Write the concept of cultural heritage.
- c) Explain the concept of geological history.
- d) Explain the concept of World Heritage.
- e) Write information about Buddhist caves in Maharashtra
- f) Explain the agricultural technology in the Indus Valley Civilization.

Q4) Attempt any two of the following :

[20]

- a) What is heritage? Explain the types of heritage
- b) Write a brief description of the cultural heritage of Maharashtra.
- c) Explain the ways of earning a living from heritage.

Total No. of Questions : 4]

PD-11150

[6465]-622
M.A. (SODL)
HISTORY
HIS123-I : Heritage Management
(2019 Pattern) (Semester - I)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा. **[10]**

- अ) मूर्त वारसा म्हणजे काय?
- ब) पोटॅशियम आर्गोन कालमापन पद्धतीचा शोध कोणी लावला?
- क) महाराष्ट्रातील वारसा स्थळांची नावे लिहा.
- ड) चैत्यगृह म्हणजे काय?
- इ) जागतिक वारसा स्थळांची दोन नावे लिहा.
- फ) तंत्रज्ञान म्हणजे काय?

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही चार टिपा लिहा. **[20]**

- अ) नैसर्गिक वारसा
- ब) वारसा पर्यटन
- क) पुरातत्वशास्त्र
- ड) पुराभिलेखागार
- इ) विभजन तेजोरेषा पद्धती
- फ) सिंधू संस्कृतीतील जल नियोजन

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा.

[20]

- अ) पुराचुंबकीय कालमापन पद्धतीचा आढावा घ्या.
- ब) सांस्कृतिक वारसा संकल्पना लिहा.
- क) भूशास्त्रीय इतिहास संकल्पना स्पष्ट करा.
- ड) जागतिक वारसा संकल्पना स्पष्ट करा.
- इ) महाराष्ट्रातील बौद्ध लेण्यांची माहिती लिहा.
- फ) सिंधू संस्कृती मधील शेती तंत्रज्ञान स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

[20]

- अ) वारसा म्हणजे काय? सांगून वारश्याचे प्रकार स्पष्ट करा.
- ब) महाराष्ट्रातील सांस्कृतिक वारश्याची थोडक्यात माहिती लिहा.
- क) वारसाविषय उपजीविकेचे मार्ग स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD11123

[Total No. of Pages : 2

[6465]-623

M.A. Part - I (SODL)

ENGLISH

**MA-ENG -01-I : English Literature From 1550 to 1798
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - I)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right side indicate full marks.*

Q1) Attempt any five of the following.

[5×2=10]

- a) Who was Sir Philip Sidney?
- b) Which type of meter is used in 'Delight in Disorder'?
- c) What are the types of Sonnet?
- d) What is Tragedy?
- e) What was the promise given by Prospero to Ariel?
- f) Define Epilogue.

Q2) Attempt any four of the following.

[4×5=20]

- a) Write a note on Renaissance as a literary movement.
- b) Analyse Herrick's 'Delight in Disorder' as a lyric poem.
- c) Write a note on 'imagery' as literary term in the light of Batter my Heart, Three-person'd God'.
- d) Critically discuss John Donne's *The Sun Rising*.
- e) Which are themes used in the play *Edward - II*?
- f) Briefly discuss *Edward - II* as a tragedy.

P.T.O.

Q3) Attempt any four of the following.

[4×5=20]

- a) What are the allegations that the speaker levies against people and institutions in the poem 'The Lie'?
- b) Explain the term conceit with the help of the Sunne Rising.
- c) How does the poem 'Go Lovely Rose' explore the idea of Carpe diem?
- d) Which are the literary techniques employed by Robert Herrick in his poems?
- e) Discuss the factors that led to the downfall of Edward - II.
- f) Discuss the supernatural element in Shakespeare's play *The Tempest*.

Q4) Attempt any two of the following.

[2×10=20]

- a) Discuss the tug of war between personal and political ideology in Edward-II.
- b) Give a character sketch of the major characters in the play *The Tempest*.
- c) Write a detailed note on the major characters in the play *Edward-II*.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

PD11132

[6465]-624

M.A. (SODL)

ENGLISH

MA-ENG-02-I:English Literature from 1798 to the Present (Part-I)
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - I)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any five of the following

[5×2=10]

- a) When was *Lyrical Ballads* published?
- b) How many poems of Coleridge were published in the *Lyrical Ballads*?
- c) Which poem of Keats is dedicated to Fanny Browne?
- d) Name two famous lyric poems of Shelley.
- e) Who is the author of *Political Justice*?
- f) Who is the author of *Vindication of the rights of women*?

Q2) Answer any four of the following

[4×5=20]

- a) Write a short note on William Wordsworth's idea of poetry.
- b) Give an account of Felicia Hemans' literary achievements.
- c) Discuss the theme of knowledge in Mary Shelley.
- d) Describe the character sketch of Anne Elliot from *Persuasion*.
- e) Discuss the storyline and plot of the *Persuasion*.
- f) Discuss the major themes in *Persuasion*.

P.T.O.

Q3) Answer any four of the following

[4×5=20]

- a) Discuss the theme of dejection in *Dejection: An Ode* by Coleridge.
- b) Write a short note on Keats early poetic career.
- c) Which are the poetic devices used in *Ode on a Grecian Urn*?
- d) Describe the character sketch of Captain Fredrick Wentworth from *Persuasion*.
- e) Which are the major themes of *Frankenstein*?
- f) Examine the role of prejudice in the novel *Persuasion*.

Q4) Answer any two of the following

[2×10=20]

- a) Critically evaluate Keats's *Ode on a Grecian Urn*.
- b) Write a detailed note of the major characters of *Frankenstein*.
- c) Discuss the themes of 'fate and chance' and 'eternal constancy' in the novel *Persuasion*.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD11151

[Total No. of Pages : 2

[6465]-626

M.A. (Part - I) (SODL)

ENGLISH

**MA-ENG-04-I : Literary Criticism and Theory - I
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - I)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any five of the following:

[5×2=10]

- a) How does Bharata define drama?
- b) Mention any four significant works of T.S. Eliot.
- c) What are the major ideas highlighted in 'A study of poetry'?
- d) What is 'Rasa' in Indian aesthetics?
- e) Define Catharsis.
- f) What does Behn reveal about the social position of women writers?

Q2) Write notes on any four of the following:

[4×5=20]

- a) Coleridge's distinction between fancy and imagination.
- b) Eliot's views on the critic and the work of art.
- c) Brook's analysis of 'The Canonization'.
- d) Life and works of Aphra Behn.
- e) Essential elements of a tragic plot.
- f) Major ideas expressed in S.T. Coleridge's 'Biographia Literaria'.

P.T.O.

Q3) Attempt any four of the following:

[4×5=20]

- a) What social prejudices against women writers does Behn expose?
- b) Why does Johnson call Shakespeare a poet of nature?
- c) Explain the Rasa theory.
- d) What are Arnold's views on the future of poetry?
- e) How does Wollstonecraft connect education with women's liberation?
- f) How does Coleridge critique Wordsworth's idea of poetic diction?

Q4) Attempt any two of the following:

[2×10=20]

- a) Compare and contrast Natya Shastra with Aristotle's poetics.
- b) Explain the use of 'Paradox' by Cleanth Brooks in reading poems in a critical manner.
- c) Critically analyse the significance issues raised in the 'preface to The Lucky Chance'.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD11124

[Total No. of Pages : 4

[6465]-627

M.A. (SODL)

EDUCATION

**MAE-101-I : Basics of Education
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - I)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any five of the following.

[5×2=10]

- a) How is Education a lifelong process?
- b) What are two broad concepts of Philosophy?
- c) List the various stages of Socialization.
- d) Define Society.
- e) Explain the concept of Peer Group.
- f) List the important aims of Psychology.

Q2) Write notes on any four of the following.

[4×5=20]

- a) Explain any five branches of Psychology.
- b) Present comparative study of various types of Education.
- c) What are the characteristics of formal Education?
- d) Discuss on Philosophy and Teacher.
- e) What are the objectives of Education?
- f) Explain in brief functions and Roles of the school in society.

P.T.O.

Q3) Answer any four of the following.

[4×5=20]

- a) Explain the scope and nature of Philosophy.
- b) Discuss the social factors which impact Education.
- c) What are the Agencies of Formal Education? Explain Agencies of Formal Education.
- d) Describe the role of media as an agency of Education.
- e) Explain functions of Education towards culture.
- f) Explain different branches of Philosophy.

Q4) Attempt any two of the following.

[2×10=20]

- a) Discuss in detail on Education and family.
- b) What is meant by knowledge? Explain nature of knowledge in detail.
- c) Explain concepts of learning and teaching. Explain in detail Learning - Teaching process.

Total No. of Questions : 4]

PD11124

[6465]-627

M.A. (SODL)

EDUCATION

**MAE-101-I : Basics of Education
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - I)**

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/

/एकूण गुण : 70

सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालीलपैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

[5×2=10]

- अ) शिक्षण ही आजीवन प्रक्रिया कशी आहे?
- ब) तत्वज्ञानाच्या दोन व्यापक संकल्पना कोणत्या आहेत?
- क) सामाजिकीकरणाच्या विविध टप्प्यांची यादी करा.
- ड) समाजाची व्याख्या लिहा.
- इ) समवयस्क गटाची संकल्पना स्पष्ट करा.
- फ) मानसशास्त्राच्या महत्वाच्या उद्दिष्टांची यादी करा.

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही चार टीपा लिहा.

[4×5=20]

- अ) मानसशास्त्राच्या कोणत्याही पाच शाखा स्पष्ट करा.
- ब) शिक्षणाच्या विविध प्रकारांचा तुलनात्मक अभ्यास करा.
- क) औपचारिक शिक्षणाची वैशिष्ट्ये कोणती आहेत?
- ड) तत्वज्ञान आणि शिक्षक यावर चर्चा करा.
- इ) शिक्षणाची ध्येये कोणती आहेत?
- फ) समाजातील शाळेची कार्ये आणि भूमिका थोडक्यात स्पष्ट करा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[4×5=20]

- अ) तत्वज्ञानाची व्याप्ती आणि स्वरूप स्पष्ट करा.
- ब) शिक्षणावर परिणाम करणाऱ्या सामाजिक घटकांची चर्चा करा.
- क) औपचारिक शिक्षणाच्या संस्था कोणत्या आहेत? औपचारिक शिक्षणाच्या संस्था स्पष्ट करा.
- ड) शिक्षण संस्था म्हणून जनसंपर्क साधनांची भूमिका स्पष्ट करा.
- इ) 'संस्कृती' प्रती शिक्षणाची कार्ये स्पष्ट करा.
- फ) तत्वज्ञानाच्या विविध शाखा स्पष्ट करा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

[2×10=20]

- अ) 'शिक्षण' आणि 'कुटुंब संस्था' यांवर सविस्तर चर्चा करा.
- ब) ज्ञान म्हणजे काय? ज्ञानाचे स्वरूप सविस्तर स्पष्ट करा.
- क) अध्ययन आणि अध्यापनाच्या संकल्पना स्पष्ट करा. अध्ययन-अध्यापन प्रक्रिया सविस्तर स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD11133

[Total No. of Pages : 4

**[6465]-628
M.A. (SODL)
EDUCATION**

**MAE 102-I : Philosophy of Education
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - I)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Solve any five of the following.

[5×2=10]

- a) Write the meaning of the concept 'value'.
- b) What are the types of naturalism?
- c) Write the definition of physical naturalism.
- d) Write the main principles of Plato's education.
- e) What are the types of education?
- f) What is the concept of education according to Buddhist philosophy?

Q2) Write notes on any four of the following.

[4×5=20]

- a) Explain the need of philosophy.
- b) Describe the relationship between philosophy and education .
- c) Write a short note on Mahatma Gandhi view's on women's education.
- d) Discuss the role of teacher in idealism.
- e) Explain in detail any five 'Values'.
- f) Explain the interrelationship between principles and core elements in Indian constitution.

P.T.O.

Q3) Solve any four of the following questions.

[4×5=20]

- a) Explain the 'Asta Marg' of Buddhist education philosophy.
- b) Write in detail the 'Teaching method's of Rabindranath Tagore's educational philosophy.
- c) Explain in brief scope of philosophy.
- d) Explain the educational contributions of 'John Deweg' regarding education, curriculum, educational thought and practice.
- e) Explain the aims of 'Pragmatism'.
- f) Explain the concept of equality and factors of equality.

Q4) Solve any two of the following questions

[2×10=20]

- a) Explain in detail obstacles to national integration.
- b) Explain in detail Plato's administrative policy of education with different stages of development of life.
- c) Explain the educational contribution of Mahatma Jyotiba Phule's views regarding different aspects of education.

Total No. of Questions : 4]

PD11133

[6465]-628
**M.A. (SODL)
EDUCATION**

**MAE 102-I : Philosophy of Education
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - I)**

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालीलपैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

[5×2=10]

- अ) 'मूल्य' संकल्पनेचा अर्थ लिहा.
- ब) निसर्गवादाचे प्रकार कोण-कोणते आहेत?
- क) भौतिक निसर्गवादाची व्याख्या लिहा.
- ड) प्लेटोच्या शिक्षणाची मुख्य तत्वे लिहा.
- इ) शिक्षणाचे कोण-कोणते प्रकार आहेत?
- फ) बौद्ध तत्वज्ञानानुसार शिक्षण संकल्पना कोणती आहे?

प्र.2) खालीलपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा.

[4×5=20]

- अ) तत्वज्ञानाची गरज स्पष्ट करा.
- ब) तत्वज्ञान आणि शिक्षण यातील संबंधाचे वर्णन करा.
- क) 'महात्मा गांधीजींचा स्त्री शिक्षणाविषयक दृष्टिकोण' यावर संक्षिप्त टीप लिहा.
- ड) आदर्शवादात शिक्षकाची भूमिका यावर चर्चा करा.
- इ) कोणतीही पाच मूल्ये सविस्तर स्पष्ट करा.
- फ) भारतीय संविधानातील मार्गदर्शक तत्वे आणि गाभाभूत घटक यांच्यातील परस्पर संबंध स्पष्ट करा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा.

[4×5=20]

- अ) बौद्ध शिक्षण तत्वज्ञानाचा 'अष्टांग मार्ग' स्पष्ट करा.
- ब) रवींद्रनाथ टागोर यांच्या शैक्षणिक तत्वज्ञानातील 'अध्यापन पद्धती' सविस्तर लिहा.
- क) तत्वज्ञानाची व्याप्ती थोडक्यात स्पष्ट करा.
- ड) शिक्षण, अभ्यासक्रम, शैक्षणिक विचार आणि व्यवहार या पैलूंच्या संदर्भात 'जॉन ड्यूरू' यांचे शैक्षणिक योगदान स्पष्ट करा.
- इ) 'व्यावहारिकता' चे उद्दिष्ट स्पष्ट करा.
- फ) समता संकल्पना व समतेचे घटक स्पष्ट करा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

[2×10=20]

- अ) राष्ट्रीय एकात्मतेतील अडथळे सविस्तरपणे स्पष्ट करा.
- ब) जीवन विकासाच्या विविध अवस्थांसह प्लेटोची शिक्षण योजना सविस्तर स्पष्ट करा.
- क) शिक्षणाच्या विविध पैलूंवरील दृष्टीकोनाबाबत महात्मा जोतिबा फुले यांचे शैक्षणिक योगदान स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD11152

[Total No. of Pages : 4

**[6465]-630
M.A. (SODL)
EDUCATION**

**MAE104-I : Inclusive Education
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - I)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any five of the following:

[5×2=10]

- a) Define Inclusive Education.
- b) What is the scope of Inclusive Education.
- c) Name of types of motor disabilities any two.
- d) State any two characteristics of an ADHD-child.
- e) What do you mean by Co-teaching.
- f) Mention any two NGO promoting Inclusive Education.

Q2) Write notes on any four of the following:

[4×5=20]

- a) Policies and practices of Inclusive Education in India.
- b) Characteristics of learning disabilities.
- c) Individualized Education Plan (IEP).
- d) Cognitive and neurological disability.
- e) Team teaching and Co-operative learning.
- f) Assistive technology for Inclusion.

P.T.O.

Q3) Answer any four of the following:

[4×5=20]

- a) Explain the need for Inclusive Education.
- b) Describe types of visual disabilities.
- c) Discuss auditory and speech impairment and their educational implications.
- d) What are the challenges faced by inclusive schools?
- e) Explain the role of a teacher in inclusive classroom.
- f) Describe the importance of collaborative and Co-operative learning.

Q4) Attempt any two of the following:

[2×10=20]

- a) Discuss in detail the global scenario of Inclusive Education.
- b) Explain different types of learning disabilities with examples.
- c) Describe infrastructural facilities required for Inclusive Schools.

Total No. of Questions : 4]

PD11152

[6465]-630
**M.A. (SODL)
EDUCATION**

**MAE104-I : Inclusive Education
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - I)**

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालीलपैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

[5×2=10]

- अ) समावेशक शिक्षण म्हणजे काय?
- ब) समावेशक शिक्षणाची व्याप्ती काय आहे?
- क) अस्थिव्यंगाचे दोन प्रकार सांगा.
- ड) ADHD असलेल्या मुलांची दोन वैशिष्ट्ये लिहा.
- इ) सहशिक्षण म्हणजे काय?
- फ) समावेशक शिक्षणासाठी कार्यरत दोन स्वयंसेवी संस्थांची नावे लिहा.

प्र.2) टीपा लिहा. (कोणतेही चार)

[4×5=20]

- अ) भारतातील समावेशक शिक्षणासाठी धोरणे व उपक्रम
- ब) अध्ययन अधम शिक्षणाची वैशिष्ट्ये
- क) वैयक्तिक शिक्षण योजना (IEP)
- ड) मतिमंद व मानसिक व्यंगत्व
- इ) संघटित अध्यापन व सहकारी शिक्षण
- फ) समावेशनासाठी सहाय्यक तंत्रज्ञान

प्र.3) खालीलपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा.

[4×5=20]

- अ) समावेशक शिक्षणाची गरज स्पष्ट करा.
- ब) दृष्टिदोषाचे प्रकार वर्णन करा.
- क) श्रवण व भाषण दोष आणि त्याचे शैक्षणिक परिणाम लिहा.
- ड) समावेशक शाळांना येणाऱ्या अडचणी कोणत्या?
- इ) समावेशक वर्गात शिक्षकांची भूमिका स्पष्ट करा.
- फ) सहकारी व सहयोगी शिक्षणाचे महत्त्व सांगा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

[2×10=20]

- अ) समावेशक शिक्षणाचा जागतिक दृष्टिकोन सविस्तर लिहा.
- ब) विविध प्रकारच्या शिक्षणातील अडचणीचे उदाहरणासह वर्णन करा.
- क) समावेशक शाळांसाठी आवश्यक भौतिक सुविधा वर्णन करा.

[6465]-631

M.A. (Part - I) (SODL)

MARATHI (मराठी)

MAR 111-I : भाषा व्यवहार आणि भाषिक कौशल्ये
(2019 Pattern) (Semester - I)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडवणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे 20 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) मराठी साहित्य महामंडळाने लेखनविषयक नियमाबाबत कोणता आदेश काढला?
- ब) मुद्रितशोधन म्हणजे काय?
- क) मसाप ही संस्था कोठे आहे व तिचे पूर्ण नाव काय आहे?
- ड) प्रकाशन व्यवसायाचे हेतू लिहा.
- इ) मुलाखतीचे हेतू लिहा.
- फ) परिभाषा म्हणजे काय?

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दांत लिहा. [20]

- अ) भाषा आणि प्रमाणभाषा यांच्यातील साम्यभेद थोडक्यात लिहा.
- ब) मुद्रितशोधनासाठी आवश्यक असलेली कौशल्ये लिहा.
- क) साहित्यसंस्थांच्या मुखपत्रांची थोडक्यात माहिती लिहा.
- ड) वाङ्मयीन नियतकालिक याविषयी माहिती लिहा.
- इ) मुलाखतीचे प्रकार किती व कोणते थोडक्यात लिहा.
- फ) जनमाहिती अधिकाऱ्याची कर्तव्ये लिहा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दांत लिहा.

[20]

- अ) बोलीभाषेचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- ब) महाराष्ट्र राज्य साहित्य संस्कृती मंडळाच्या उपक्रमांची माहिती लिहा.
- क) 'संशोधनपत्रिका'ची माहिती लिहा.
- ड) प्रासंगिक मुलाखतीविषयी माहिती लिहा.
- इ) अर्ज लिहिताना काय काळजी घ्यावी ते लिहा.
- फ) संगणकीय पत्रव्यवहाराचे तंत्र स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दांत लिहा.

[20]

- अ) मुद्रितशोधनाची आवश्यकता सांगून मुद्रितशोधनाची चिन्हे व खुणांचा परिचय करून द्या.
- ब) मुलाखतीची विविध प्रयोजने सांगून मुलाखतीचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- क) प्रशासनिक पत्रव्यवहार करताना कोणत्या गोष्टी लक्षात ठेवाव्यात याविषयी माहिती लिहा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD11134

[Total No. of Pages : 2

[6465]-632

M.A. - I (SODL)

MARATHI (मराठी)

MAR-112-I : अर्वाचीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास (इ.स. 1818 ते इ.स. 1920)
(2019 Pattern) (Semester - I)

वेळ : 3 तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे 20 शब्दांत लिहा.

[10]

- अ) वाङ्मयेतिहास संकल्पनेची एक व्याख्या लिहा.
- ब) दक्षिणा प्राइस कमिटी ची स्थापना कधी करण्यात आली?
- क) कोणत्या कालखंडाला भाषांतर युग असे म्हटले जाते?
- ड) सत्यशोधक समाजाची स्थापना कोणी केली?
- इ) इ.स. 1832 मध्ये बाळशास्त्री जांभेकर यांनी कोणते वृत्तपत्र सुरू केले?
- फ) 'निबंधमाला' हे मासिक कोणी सुरू केले?

प्र.2) खालीलपैकी कोणतीही चार प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दांत लिहा.

[20]

- अ) वाङ्मयेतिहास लेखनाचे स्वरूप व संकल्पना स्पष्ट करा.
- ब) इ.स. 1818 ते 1920 या कालखंडातील सरकारी पातळीवर कोशनिर्मिती कशाप्रकारे झाली ते स्पष्ट करा.
- क) इ.स. 1818 ते 1874 या कालखंडातील वृत्तपत्रांचे कार्य थोडक्यात लिहा.
- ड) इ.स. 1818 ते 1874 या कालखंडातील ख्रिस्ती धर्माची कार्य लिहा.
- इ) इ.स. 1874 ते 1920 या कालखंडातील निबंध या वाङ्मयप्रकाराचे स्वरूप व वाटचाल स्पष्ट करा.
- फ) वि.सी. गुर्जर यांच्या लघुकथेचा थोडक्यात आढावा घ्या.

P.T.O.

प्र.3) खालीलपैकी कोणतीही चार प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दांत लिहा.

[20]

- अ) वाङ्मयेतिहास निर्मितीमागील प्रेरणा व प्रवृत्ती स्पष्ट करा.
- ब) डॉ. विल्यम कॅरी यांचे ग्रंथविषयक कार्य स्पष्ट करा.
- क) इ.स. 1818 ते 1874 या कालखंडातील मराठी काव्य वाङ्मयाची वाटचाल थोडक्यात स्पष्ट करा.
- ड) सत्यशोधक समाजाचे कार्य लिहा.
- इ) इ.स. 1874 ते 1920 या कालखंडातील कादंबरी वाङ्मयाचे स्वरूप व वाटचाल थोडक्यात स्पष्ट करा.
- फ) कृष्णाजी प्रभाकर खाडिलकर यांच्या नाटकांचा थोडक्यात आढावा घ्या.

प्र.4) खालीलपैकी कोणतीही दोन प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दांत लिहा.

[20]

- अ) इ.स. 1818 ते 1920 या कालखंडातील सांस्कृतिक आणि वाङ्मयीन पार्श्वभूमीचा परिचय करून द्या.
- ब) इ.स. 1818 ते 1874 या कालखंडातील मराठी नाट्य वाङ्मयाची वाटचाल स्पष्ट करा.
- क) इ.स. 1818 ते 1920 या कालखंडातील सामाजिक, राजकीय, धार्मिक विचारांची वाटचाल थोडक्यात लिहा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD11153

[Total No. of Pages : 2

[6465]-634

M.A. (Part - I) (SODL)

MARATHI (मराठी)

MAR-118-I : मराठी व्याकरण – भाग - 1
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - I)

वेळ : 3 तास/

/एकूण गुण : 70

सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे 20 शब्दांमध्ये लिहा.

[10]

- अ) भाषा म्हणजे काय?
- ब) वर्ण म्हणजे काय?
- क) तत्सम शब्द म्हणजे काय?
- ड) व्यंजन म्हणजे काय?
- इ) प्रमाण भाषा म्हणजे काय?
- फ) देवनागरी लिपी म्हणजे काय?

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दांत लिहा.

[20]

- अ) लिपी संकल्पना स्पष्ट करा.
- ब) स्वर आणि व्यंजने टीप लिहा.
- क) जोडाक्षर लिहीण्याच्या पद्धती किती व कोणत्या ते थोडक्यात लिहा.
- ड) देशी शब्द म्हणजे काय? ते उदाहरणासह थोडक्यात लिहा.
- इ) विकारी शब्द व अविकारी शब्द स्पष्टीकरण द्या.
- फ) विभक्ती विचार स्पष्ट करा.

P.T.O.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दांत लिहा.

[20]

- अ) भाषेचे स्वरूप थोडक्यात लिहा.
- ब) वर्णांचे प्रकार सांगा.
- क) वर्णांची उच्चार स्थाने माहिती लिहा.
- ड) संधीचे प्रकार लिहा.
- इ) शब्दांचे कार्य लिहा.
- फ) अभ्यस्त शब्दांचे प्रकार लिहा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे सुमारे 200 शब्दांमध्ये लिहा.

[20]

- अ) 'शब्दसिद्धी' ही संकल्पना स्पष्ट करा आणि तिचे महत्त्व सविस्तरपणे विशद करा.
- ब) शब्दांच्या जाती कोणत्या आहेत, त्यांचे प्रकार समजावून सविस्तर स्पष्टीकरण द्या.
- क) मराठी भाषेच्या व्याकरणाची रचना व तिचा ऐतिहासिक विकास यावर सविस्तर माहिती द्या.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

PD-11126

[6465]-635

M.A. (SODL)

SANSKRIT (संस्कृत)

MASK-01-I : Vaidiksukte

वैदिकसूक्ते

(2019 Pattern) (Semester - I)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions : 1) All questions are compulsory.

सूचना : सर्व प्रश्न अनिवार्य .

2) Figures to the right indicate full marks.

उजव्या बाजूला दिलेले अंक हे गुण दर्शवितात.

Q1) Attempt any five of the following.

[5 × 2 = 10]

खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा :

- How many mandalas in ऋग्वेद?
ऋग्वेदात किती मण्डले आहेत?
- State any one definition of the word 'वेद'
'वेद' शब्दाची कोणतीही एक व्याख्या लिहा.
- How many branches of 'यजुर्वेद' mentioned by Patanjali?
पतञ्जलीने यजुर्वेदाच्या किती शाखांचा उल्लेख केला आहे?
- Who is the pioneer of 'कृष्ण यजुर्वेद' ?
कृष्ण यजुर्वेदाचा संस्थापक कोणाला म्हणतात?
- State two branches of 'सामवेदसंहिता'.
सामवेदसंहितेच्या दोन शाखा लिहा.
- State two branches of 'अथर्ववेदसंहिता'.
अथर्ववेदसंहितेच्या दोन शाखा लिहा.
- Who is the priest of सामवेद?
सामवेदाच्या ऋत्विजाचे नाव काय?

P.T.O.

Q2) Write notes on any four of the following.

[4 × 5 = 20]

पुढीलपैकी कोणत्याही चारांवर टीपा लिहा.

- a) अग्निः
- b) Rgveda's mandala division.
ऋग्वेदाची मंडलवार रचना
- c) Vedic accents
वैदिक स्वर
- d) Dialogue between सरमा and पणी
सरमा व पणी यांच्यातील संवाद
- e) ज्ञानसूक्तम्
- f) तिस्रो देवीः

Q3) Answer any four of the following (Write meaning along with notes)

[4 × 5 = 20]

पुढीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (अर्थासह टीपा लिहा)

- a) स नः पितेव सूनवेऽग्रे सूपायनो भव । सचस्वा नः स्वस्तये ॥
- b) यो जात एव प्रथमो मनस्वादेवो देवान्क्रतुना पर्यभूषत् ।
यस्य शुष्माद्रोदसी अभ्यसेतां नृम्णस्य मृह्ना स जनास इन्द्रः ॥
- c) न मृत्युरासीदमृतं न तर्हि न रात्र्या अह्न आसीत्प्रकेतः ।
आनीदवातं स्वधया तदेकं तस्माद्द्वान्यत्र परः किं चनासं ॥
- d) सप्त चक्रान्वहति काल एष सप्तास्य नाभीरमृतं न्वक्षः ।
स इमा विश्वा भुवनान्यञ्जत्कालः स ईयते प्रथमो न देवः ॥
- e) येनेदं भूतं भुवनं भविष्यत् परिगृहीतममृतेन सर्वम् ।
येन यज्ञस्तायते सप्तहोता तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु ॥

Q4) Attempt any two of the following.

[2 × 10 = 20]

पुढीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

- a) Write the peculiarities of Vedic literature along with appropriate examples.
वैदिक भाषेची वैशिष्ट्ये सुयोग्य उदाहरणांसहित लिहा.
- b) Explain in detail the various names of Atharvaveda.
अथर्ववेदाची अन्यान्य नावे सविस्तर स्पष्ट करा.
- c) Write an essay on the subject matter of Rgveda.
'ऋग्वेदातील विषय' यावर निबंध लिहा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD11135

[Total No. of Pages : 2

[6465]-636

M.A. - I (SODL)

SANSKRIT (संस्कृत)

MASK02- I : VĀLMĪKIRĀMĀYANAM

वाल्मीकिरामायणम्

(CBCS 2019 Pattern) (Semester - I)

वेळ : 3 तास/

/एकूण गुण : 70

सूचना : 1) All questions are compulsory.

सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) Figures to the right indicate full marks.

उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

Q1) Attempt any Five of the following.

[5×2=10]

पुढीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

a) Who is Valmiki?

वाल्मीकी कोण होते?

b) How many Kandas are there in Ramayana? Name any two of them.

रामायणात किती कांडे आहेत? त्यातील दोहोंची नावे लिहा.

c) Which Stotra is mentioned to achieve victory in the battle?

युद्धात विजय मिळवण्यासाठी कोणते स्तोत्र सांगितले आहे?

d) Who is brother of Vibhishana?

विभीषण कोणाचा भाऊ होता?

e) What is the name of charioteer of Indra?

इंद्राच्या सारथ्याचे नाव काय?

f) Sushena is the doctor of whom?

सुशेना, तो कोणाचा डॉक्टर आहे?

Q2) Write notes on any four of the following.

[4×5=20]

पुढीलपैकी कोणत्याही चारांवर टीपा लिहा.

a) Devotion of हनुमत्

हनुमानाची भक्ती

b) Charioteer of Ravana.

रावणाचा सारथी

c) Residence of Sita in Lanka.

सीतेची लंकेतील निवास

P.T.O.

- d) Dialogue between Sugriva and Tara.
सुग्रीव व तारा यांच्यातील संवाद
- e) Sanjivani
संजीवनी
- f) Grief of मन्दोदरी
मन्दोदरीचा शोक

Q3) Answer any four of the following (Write reference to context) **[4×5=20]**

पुढीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (ससंदर्भ स्पष्टीकरण लिहा)

- a) ततः संसकहस्तस्तु रावणो लोकरावणः।
नाराचमालां रामस्य ललाटे प्रत्यमुञ्चत॥
- b) अहं तु वधमिच्छामि शीघ्रमस्य दुरात्मनः।
यावदस्तं न यात्येष कृतकर्मादिवाकरः॥
- c) स्त्रीषु शूर विनाथासु परदाराभिमर्शनम्।
कृत्वा कापुरूषं कर्म शूरोऽहमिति मन्यसे॥
- d) ववर्ष रूधिरं देवो रावणस्य रथोपरि।
वाता मण्डलिनस्तीव्रा व्यपसव्यं प्रचक्रमुः॥
- e) स्वस्ति गोब्राह्मणेभ्यस्तु लोकास्तिष्ठन्तु शाश्वताः।
जयतां राघवः सङ्ख्ये रावणं राक्षसेश्वरम्॥

Q4) Attempt any two of the following. **[2×10=20]**

पुढीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

- a) Write an essay on the dialogue between हनुमान सीता.
हनुमान् व सीता यांच्यातील संवादावर निबंध लिहा.
- b) State in detail about the Agnipariksha of Sita.
सीतेची अग्निपरीक्षा सविस्तर स्पष्ट करा.
- c) Write an essay on the 'Ayodya : at the time of Ram's return'.
'रामागमनसमयी अयोध्या' या विषयावर निबंध लिहा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

PD11154

[6465]-638

M.A. (SODL)

SANSKRIT (संस्कृत)

MASK-04 - I : Siddhantkaumudi

सिद्धान्तकौमुदी

(CBCS 2019 Pattern) (Semester - I)

वेळ : 3 तास/

/एकूण गुण : 70

सूचना : 1) All questions are compulsory.

सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) Figures to the right indicate full marks.

उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

Q1) Attempt any five of the following :

[5×2=10]

खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

a) How many कारकs and state name of any two कारकs?

कारके किती व कोणती हे लिहून कोणत्याही दोन कारकांची व्याख्या लिहा.

b) Fill in the blanks.

गाळलेल्या जागा भरा.

कर्तुरीप्सिततमं।

c) Fill in the blanks.

गाळलेल्या जागा भरा.

मुखं..... स्मृतम्।

d) Who is वार्तिककार?

वार्तिककार कोणाला म्हणतात?

e) State any two types of aphorisms stated in the 'अष्टाध्यायी'.

'अष्टाध्यायी' ग्रंथातील कोणतेही दोन सूत्रांचे प्रकार लिहा.

f) Who is the author of सिद्धान्तकौमुदी?

सिद्धान्तकौमुदीचा रचयिता कोण?

g) State any one Sanskrit definition of the word 'कारक'.

'कारक' या शब्दाची कोणतीही एक संस्कृत व्याख्या लिहा.

P.T.O.

Q2) Write notes on any four of the following.

[4×5=20]

टीपा लिहा. (कोणत्याही चार)

- a) माहेश्वरसूत्राणि
- b) सूत्रम्
- c) प्रथमा
- d) अनभिहिते
- e) कर्मप्रवचनीयाः
- f) कर्ता

Q3) Answer any four of the following.

[4×5=20]

कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

- a) Explain the sutra.
सूत्र स्पष्ट करा.
'सहयुक्तेऽप्रधाने'।
- b) Explain with context.
ससंदर्भ स्पष्टीकरण करा.
यजेः कर्मणः करणसंज्ञा संप्रदानस्य च कर्मसंज्ञा।
- c) Explain with context.
ससंदर्भ स्पष्टीकरण करा.
उपपदविभक्तेः कारकविभक्तिर्बलीयसी।
- d) Explain the sutra.
सूत्र स्पष्ट करा.
'भीत्रार्थानां भयहेतुः'।
- e) Explain the sutra.
सूत्र स्पष्ट करा.
'आधारोऽधिकरणम्'।
- f) Explain the sutra.
सूत्र स्पष्ट करा.
'षष्ठी शेषे'।

Q4) Attempt any two of the following.

[2×10=20]

खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंची उत्तरे लिहा.

- a) Write information about 'Various types of सूत्र'.
- सूत्रांचे विविध प्रकार' याविषयी माहिती लिहा.
- b) Write an essay on 'कारक'.
- 'कारक' या विषयावर निबंध लिहा.
- c) Describe the 'कर्म' according to सिद्धान्तकौमुदी.
- 'कर्म' याचे वर्णन सिद्धान्तकौमुदीच्या आधारे करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-11127

[Total No. of Pages : 4

[6465]-639

M.A. (Part - I) (SODL)

PHILOSOPHY

**PHI 111-I : Problems in Indian Metaphysics
(2019 Pattern) (Semester - I)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any five of the following :

[10]

- a) Explain the Vedanta view that Sat is Kutasthanitya (eternal reality).
- b) State the Vaisesika's definition of Cause.
- c) State the classification of Padarthas.
- d) According to Carvaka. What is the perspective of Atman Soul?
- e) What is the meaning of Pratityasamutpada?
- f) Briefly explain External World, according to Ramanuja.

Q2) Write notes on any four of the following :

[20]

- a) Kshanik vada(Momenteriness) in Buddhism.
- b) Carvaka's views on inference.
- c) Distinguish between idealism and realism.
- d) Person/purush: Samkhya
- e) Satkaryavada of Vedanta.
- f) Asatkaryavada - Vaishesika.

P.T.O.

Q3) Attempt any four of the following :

[20]

- a) Briefly explain Samkhya theory of evolution.
- b) What is Sat as momentary in Buddhism? Explain.
- c) Briefly explain External World. according to Nyaya.
- d) What are the four kinds of Abhava or non-existence according to Vaisesika.
- e) Explain briefly Satkaryavada according to Samkhya.
- f) Explain Mokea, according to Advaita Vedanta.

Q4) Attempt any two of the following :

[20]

- a) Discuss the main elements of Advaita Vedanta.
- b) Discuss the difference in universals in Nyaya and Buddhism.
- c) What is Parinarninitya (Sat as eternal reality) of Samkhya? Explain.

Total No. of Questions : 4]

PD-11127

[6465]-639

M.A. (Part - I) (SODL)

PHILOSOPHY

PHI 111-I : Problems in Indian Metaphysics

(2019 Pattern) (Semester - I)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.
-

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा. [10]

- अ) सत् हे कुटस्थानित्य आहे या वेदांताच्या मताचे स्पष्टीकरण द्या.
- ब) वैशेषिकांच्या कारणाची व्याख्या सांगा.
- क) वैशेषिकांच्या पदार्थांचे वर्गीकरण सांगा.
- ड) चार्वाकांच्या मते, आत्म्याचा दृष्टिकोन काय आहे?
- इ) प्रतित्यरामुत्पादाचा अर्थ काय आहे?
- फ) रामानुजांच्या मते, बाह्य जगताचे थोडक्यात स्पष्टीकरण द्या.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा. [20]

- अ) क्षणिकवाद – बौद्ध
- ब) अनुमानाबद्दल चार्वाकांचे विचार
- क) कल्पनाववाद आणि वास्तववाद यांच्यातील फरक सांगा.
- ड) सांख्यानुसार पुरुषाची संकल्पना
- इ) सत्कार्यवाद – वेदांत
- फ) असत्कार्यवाद – वैशेषिक

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा.

[20]

- अ) सांख्यच्या उत्क्रांती सिद्धांताचे थोडक्यात स्पष्टीकरण द्या.
- ब) बौद्ध धर्मात सत् म्हणजे क्षणिक काय? स्पष्टीकरण द्या.
- क) न्यायानुसार बाह्य जगताचे थोडक्यात स्पष्टीकरण द्या.
- ड) वैशेषिकानुसार अभाव चे चार प्रकार कोणते आहेत स्पष्ट करा.
- इ) सांख्यनुसार सत्कार्यवादाचे थोडक्यात स्पष्टीकरण द्या.
- फ) अद्वैत वेदांतानुसार मोक्षाचे स्पष्टीकरण द्या.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

[20]

- अ) अद्वैत वेदांतातील मुख्य वैशिष्ट्ये ची चर्चा करा.
- ब) न्याय आणि बौद्ध धर्मातील सामान्याच्य फरकांची चर्चा करा.
- क) सांख्य दर्शनातील परिणामी नित्य (सत् हे नित्य) म्हणजे काय? स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD11136

[Total No. of Pages : 4

[6465]-640

M.A. (SODL)

PHILOSOPHY

**PHI 112-I : Problems in Western Metaphysics
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - I)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any five of the following.

[10]

- a) How many categories are listed in Aristotle's classification of categories?
- b) Who made the epistemological distinction between knowledge and opinion?
- c) What is intellectualism?
- d) What is critical intelligence?
- e) Who proposed that 'everything is fluid'?
- f) What is Berkeley's famous quote?

Q2) Write notes on any four of the following.

[20]

- a) Aristotle's concept of substance
- b) Reality and truth
- c) Realism
- d) Moore's sensation theory
- e) Spinoza's monism
- f) Kant's categories

P.T.O.

Q3) Answer any four of the following.

[20]

- a) Write about Ryle's substance-class theory.
- b) Explain Kant's concept of soul.
- c) Write sense data theory of Ayer.
- d) Why does Bergson give importance to intuition?
- e) Write Berkeley's criticism of Locke's classification of virtue.
- f) Explain Descartes' concept of mind.

Q4) Attempt any two of the following.

[20]

- a) Explain the Leibnitz's position on substance.
- b) Explain the neo-realism and critical realism.
- c) Explain Hume's concept of soul and mind.

Total No. of Questions : 4]

PD11136

[6465]-640

M.A. (SODL)

PHILOSOPHY

PHI 112-I : Problems in Western Metaphysics

(CBCS 2019 Pattern) (Semester - I)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पाहावी.

प्र.1) खालीलपैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

[10]

- अ) अरिस्टोटलच्या कोटी वर्गीकरणात किती कोटींची यादी आहे?
- ब) ज्ञान आणि मत यांत ज्ञानमीमांसीयदृष्ट्या फरक कोणी केला?
- क) बुद्धीप्रामाण्यवाद म्हणजे काय?
- ड) विमर्शात्मकबुद्धी म्हणजे काय?
- इ) 'सर्व काही प्रवाही आहे' हे मत कोणी मांडले?
- फ) बर्कलेचे प्रसिद्ध विधान कोणते?

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही चार टीपा लिहा.

[20]

- अ) अरिस्टोटलची द्रव्य संकल्पना
- ब) भव आणि सत्
- क) वास्तववाद
- ड) मूर्ची वेदनदत्त उपपत्ती
- इ) स्पिनोझाचा एकतत्त्ववाद
- फ) कांटच्या कोटी

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[20]

- अ) राईलचा पदार्थ-जाति प्रमाद याविषयी लिहा.
- ब) कान्ट यांची आत्म्याची संकल्पना स्पष्ट करा.
- क) एअरचा इंद्रिय प्रत्ययवाद लिहा.
- ड) बर्गसन अंतःप्रज्ञेला का महत्त्व देतो?
- इ) बर्कले यांनी लॉकच्या गुणाच्या वर्गीकरणावर केलेली टीका लिहा.
- फ) देकार्त यांची मन ही संकल्पना स्पष्ट करा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

[20]

- अ) लाईब्निझची चिदणू ही संकल्पना विशद करा.
- ब) नव वास्तववाद आणि चिकित्सक वास्तववाद स्पष्ट करा.
- क) ह्युम यांची आत्मा आणि मन ह्या संकल्पना विशद करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD11155

[Total No. of Pages : 4

[6465]-642

M.A.-I (SODL)

PHILOSOPHY

**PHI-115-I : Philosophy of Bhagavad Gita
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - I)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any five of the following questions.

[5×2=10]

- a) Is 'Bhagavad Gita' and Mahabharata' both are same? State.
- b) What Bhagavad Gita define about Akarma?
- c) Define meaning of Karma-yoga according to Bhagavad Gita.
- d) What is meaning of the term Akasara?
- e) State, meaning of the term Dharma.
- f) Write any two ethical beliefs from Bhagavad Gita that are important to Indian society.

Q2) Write notes on any four of the following.

[4×5=20]

- a) Bring out the place of Bhagavad Gita in Indian society.
- b) Shortly explain the term Sakama karma.
- c) Bhagavad Gita's analysis on the term Purusottama.
- d) Bhagavad Gita's thought on 'Prasthanas'.
- e) Interpretation of Bhagavad Gita on Jnana.

P.T.O.

Q3) Answer any four of the following questions.

[4×5=20]

- a) Explain the term Kshetra.
- b) Bring out the inner-values of the term Jnanottara karma.
- c) Explain the Bhagavad Gita's idea about Prakriti.
- d) State the Bhagavad Gita's idea of Bhakti-yoga.
- e) Explain the intention of Bhagavad Gita.

Q4) Answer any two of the following questions.

[2×10=20]

- a) What practical advice for peace does the Bhagavad Gita provide?
- b) Explain ethical ways of life laid- down by the Bhagavad Gita.
- c) Discuss fully about historical development of the Bhagavad Gita.
- d) Elaborately discuss synthesis of Karma yoga, Bhakti yoga and Jnana yoga in Bhagavad Gita.

Total No. of Questions : 4]

PD11155

[6465]-642

M.A.-I (SODL)

PHILOSOPHY

**PHI-115-I : Philosophy of Bhagavad Gita
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - I)**

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[5×2=10]

- अ) 'भगवद्गीता' आणि 'महाभारत' ही दोन्ही महाकाव्ये समान आहेत काय? सांगा.
- ब) भगवद्गीतेने 'अकर्म' संकल्पनेची कशी व्याख्या केली आहे?
- क) भगवद्गीतेला अनुसरून 'कर्मयोग' संकल्पना व्याख्यित करा.
- ड) 'अक्षर' संकल्पनेचा अर्थ काय आहे?
- इ) 'धर्म' संकल्पनेचा अर्थ सांगा.
- फ) भगवद्गीतेतील कोणतेही दोन समाजोपयोगी नैतिक संकेत लिहा.

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही चारांवर टीपा लिहा.

[4×5=20]

- अ) भारतीय समाज व्यवस्थेतील भगवद्गीतेचे स्थान स्पष्ट करा.
- ब) 'सकाम-कर्म' संकल्पना थोडक्यात स्पष्ट करा.
- क) 'पुरुषोत्तम' संकल्पनेवरील भगवद्गीतेचे विश्लेषण करा.
- ड) 'प्रस्थान' संकल्पनेवरील भगवद्गीतेचा विचार.
- इ) 'ज्ञान' संकल्पनेवरील भगवद्गीतेचे भाष्य.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[4×5=20]

- अ) 'क्षेत्र' संकल्पना स्पष्ट करा.
- ब) 'ज्ञानोत्तर कर्म' अंतर्गत मूल्य सांगा.
- क) भगवद्गीतेतील 'प्रकृती' संकल्पना स्पष्ट करा.
- ड) भगवद्गीतेतील 'भक्तीयोग' संकल्पना सांगा.
- इ) भगवद्गीतेचा प्रमुख हेतू स्पष्ट करा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[2×10=20]

- अ) सामाजिक शांततेबाबत भगवद्गीतेने कोणता व्यावहारिक सल्ला दिला आहे?
- ब) भगवद्गीतेने घालून दिलेले नैतिक समतेचे मार्ग स्पष्ट करा.
- क) भगवद्गीतेच्या ऐतिहासिक वाटचालीवर सविस्तर चर्चा करा.
- ड) भगवद्गीतेतील कर्मयोग, भक्तीयोग, ज्ञानयोग यांच्यातील समन्वयावर सविस्तर चर्चा करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD11155

[Total No. of Pages : 4

[6465]-642

M.A.-I (SODL)

PHILOSOPHY

**PHI-115-I : Philosophy of Bhagavad Gita
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - I)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any five of the following questions.

[5×2=10]

- a) Is 'Bhagavad Gita' and Mahabharata' both are same? State.
- b) What Bhagavad Gita define about Akarma?
- c) Define meaning of Karma-yoga according to Bhagavad Gita.
- d) What is meaning of the term Akasara?
- e) State, meaning of the term Dharma.
- f) Write any two ethical beliefs from Bhagavad Gita that are important to Indian society.

Q2) Write notes on any four of the following.

[4×5=20]

- a) Bring out the place of Bhagavad Gita in Indian society.
- b) Shortly explain the term Sakama karma.
- c) Bhagavad Gita's analysis on the term Purusottama.
- d) Bhagavad Gita's thought on 'Prasthanas'.
- e) Interpretation of Bhagavad Gita on Jnana.

P.T.O.

Q3) Answer any four of the following questions.

[4×5=20]

- a) Explain the term Kshetra.
- b) Bring out the inner-values of the term Jnanottara karma.
- c) Explain the Bhagavad Gita's idea about Prakriti.
- d) State the Bhagavad Gita's idea of Bhakti-yoga.
- e) Explain the intention of Bhagavad Gita.

Q4) Answer any two of the following questions.

[2×10=20]

- a) What practical advice for peace does the Bhagavad Gita provide?
- b) Explain ethical ways of life laid- down by the Bhagavad Gita.
- c) Discuss fully about historical development of the Bhagavad Gita.
- d) Elaborately discuss synthesis of Karma yoga, Bhakti yoga and Jnana yoga in Bhagavad Gita.

Total No. of Questions : 4]

PD11155

[6465]-642

M.A.-I (SODL)

PHILOSOPHY

PHI-115-I : Philosophy of Bhagavad Gita

(CBCS 2019 Pattern) (Semester - I)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[5×2=10]

- अ) 'भगवद्गीता' आणि 'महाभारत' ही दोन्ही महाकाव्ये समान आहेत काय? सांगा.
- ब) भगवद्गीतेने 'अकर्म' संकल्पनेची कशी व्याख्या केली आहे?
- क) भगवद्गीतेला अनुसरून 'कर्मयोग' संकल्पना व्याख्यित करा.
- ड) 'अक्षर' संकल्पनेचा अर्थ काय आहे?
- इ) 'धर्म' संकल्पनेचा अर्थ सांगा.
- फ) भगवद्गीतेतील कोणतेही दोन समाजोपयोगी नैतिक संकेत लिहा.

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही चारांवर टीपा लिहा.

[4×5=20]

- अ) भारतीय समाज व्यवस्थेतील भगवद्गीतेचे स्थान स्पष्ट करा.
- ब) 'सकाम-कर्म' संकल्पना थोडक्यात स्पष्ट करा.
- क) 'पुरुषोत्तम' संकल्पनेवरील भगवद्गीतेचे विश्लेषण करा.
- ड) 'प्रस्थान' संकल्पनेवरील भगवद्गीतेचा विचार.
- इ) 'ज्ञान' संकल्पनेवरील भगवद्गीतेचे भाष्य.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[4×5=20]

- अ) 'क्षेत्र' संकल्पना स्पष्ट करा.
- ब) 'ज्ञानोत्तर कर्म' अंतर्गत मूल्य सांगा.
- क) भगवद्गीतेतील 'प्रकृती' संकल्पना स्पष्ट करा.
- ड) भगवद्गीतेतील 'भक्तीयोग' संकल्पना सांगा.
- इ) भगवद्गीतेचा प्रमुख हेतू स्पष्ट करा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[2×10=20]

- अ) सामाजिक शांततेबाबत भगवद्गीतेने कोणता व्यावहारिक सल्ला दिला आहे?
- ब) भगवद्गीतेने घालून दिलेले नैतिक समतेचे मार्ग स्पष्ट करा.
- क) भगवद्गीतेच्या ऐतिहासिक वाटचालीवर सविस्तर चर्चा करा.
- ड) भगवद्गीतेतील कर्मयोग, भक्तीयोग, ज्ञानयोग यांच्यातील समन्वयावर सविस्तर चर्चा करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-11128

[Total No. of Pages : 4

[6465]-643

M.A. (SODL)

POLITICAL SCIENCE

PS 111-I : Traditions of Political Thought
(2019 Pattern) (Semester - I)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Attempt any five of the following questions in 25/30 words : [10]

- a) Name two books that present the thoughts of Confucius.
- b) What is Plato's concept of virtue?
- c) Name two books written by Jean-Jacques Rousseau.
- d) In which book did John Stuart Mill advocate for women's rights?
- e) Briefly explain Hegel's influence on Karl Marx.
- f) Which book by Tolstoy influenced Mahatma Gandhi?

Q2) Attempt any four short notes : [20]

- a) Religious rituals and patriarchy.
- b) Machiavelli's view on human nature.
- c) John Stuart Mill's views on liberty.
- d) Mahatma Gandhi and the concept of Varna system.
- e) Aristotle's comparative politics.
- f) Theory of historical materialism.

P.T.O.

Q3) Attempt any four of the following questions in 100 words : [20]

- a) Write the principles of Plato's ideal education.
- b) Explain Machiavelli's concept of religion and morality.
- c) Critically examine Rousseau's concept of the General Will.
- d) Explain Marx's theory of the withering away of the state.
- e) Discuss the theory of non-colonialism,
- f) Explain the concept of rule through virtue.

Q4) Attempt any two of the following questions in 300 words : [20]

- a) Explain Mahatma Gandhi's concept of Ramrajya and describe its key features.
- b) Discuss in detail the principles of Plato's secondary ideal state.
- c) Evaluate the political thoughts of Karl Marx.

Total No. of Questions : 4]

PD-11128

[6465]-643

M.A. (SODL)

POLITICAL SCIENCE

PS 111-I : Traditions of Political Thought

(2019 Pattern) (Semester - I)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालीलपैकी पाच प्रश्नांची उत्तरे 25 ते 30 शब्दात लिहा. [10]

- अ) कन्फ्यूशियसच्या विचारांची मांडणी करणारे दोन ग्रंथांची नावे लिहा.
ब) प्लेटोची सद्गुण संकल्पना म्हणजे काय?
क) जीन जॅक रुसोच्या दोन ग्रंथांची नावे लिहा.
ड) जॉन स्टुअर्ट मिलने स्त्रियांचे अधिकारांची मांडणी कोणत्या पुस्तकात केली?
इ) कार्ल मार्क्सवरील हेगेलचा प्रभाव थोडक्यात स्पष्ट करा.
फ) महात्मा गांधीजीवर टॉलस्टॉयच्या कोणत्या ग्रंथाचा प्रभाव होता?

प्रश्न 2) टिपा लिहा (कोणतेही चार) [20]

- अ) धार्मिक विधी आणि पितृधर्म
ब) मेकीयाव्हॅलीच्या मानवी स्वभावाबद्दलचे विचार
क) जॉन स्टुअर्ट मिलचे विचार स्वातंत्र्य
ड) महात्मा गांधी आणि वर्णाश्रम संकल्पना
इ) अरिस्टॉटलप्रणीत तुलनात्मक राज्यशास्त्र
फ) ऐतिहासिक भौतिकवाद सिद्धांत

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणतेही चार प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दात लिहा.

[20]

- अ) प्लेटोच्या आदर्श शिक्षणाची सूत्रे लिहा.
- ब) मेकियाव्हिलीचे धर्म आणि नैतिकता संकल्पना स्पष्ट करा.
- क) रुसोच्या सामान्य इच्छेचे टीकात्मक परीक्षण करा.
- ड) मार्क्सच्या राज्यविलय सिद्धांताची मांडणी करा.
- इ) निर्वसाहतवाद सिद्धांतावर चर्चा करा.
- फ) सदगुणाच्या माध्यमातून नियम संकल्पना लिहा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्नांची उत्तरे 300 शब्दात लिहा.

[20]

- अ) महात्मा गांधीजींची रामराज्य संकल्पना स्पष्ट करून, रामराज्याचे वैशिष्ट्ये लिहा.
- ब) 'प्लेटोच्या उप-आदर्श राज्याची तत्वे' सविस्तर चर्चा करा.
- क) कार्ल मार्क्सच्या राजकीय विचारांचे मूल्यमापन करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

PD11137

[6465]-644

M.A. (Part - I) (SODL)

POLITICAL SCIENCE

**PS-112 - I : Administrative Theory
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - I)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any five out of six from the following:

[5×2=10]

- a) What is Administration?
- b) Write the view of the study of Public Administration.
- c) State the two assumptions of the Rational Choice Theory.
- d) What is the Unity of the Command?
- e) What is liberalization?
- f) State the two reasons of corruption.

Q2) Attempt any four short note :

[4×5=20]

- a) Meaning of Public Administration
- b) Situated Approach
- c) Wedner and Development Administration
- d) Advisory Assistant Type
- e) Method of Privatization
- f) Lokayukta

P.T.O.

Q3) Attempt any four out of six from the following :

[4×5=20]

- a) State the changing nature of Public Administration.
- b) Explain the assortment of the study of the Public Administration.
- c) Explain the limits of the comparative Public Administration of the Ferrell Headi.
- d) Explain the structure and functionality of the Hierarchical organization.
- e) Explain the authority of the Ombudsman.
- f) Explain the features of new Public Management.

Q4) Attempt any two of the following :

[2×10=20]

- a) Discuss the elements of the evolution of Public Administration.
- b) Explain the process and criticism of the decision making approach.
- c) Describe the Edward Wedner's theory of Development Administration.

Total No. of Questions : 4]

PD11137

[6465]-644

M.A. (Part - I) (SODL)

POLITICAL SCIENCE

PS-112 - I : Administrative Theory
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - I)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पाहावी.

प्र.1) खालील सहा प्रश्नांपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[5×2=10]

- अ) प्रशासन म्हणजे काय?
- ब) लोकप्रशासनाच्या अभ्यासाचे दृष्टिकोन लिहा.
- क) तर्कसंगत निवड सिद्धांताची दोन गृहितके सांगा.
- ड) आज्ञेची एकता म्हणजे काय?
- इ) उदारीकरण म्हणजे काय?
- फ) भ्रष्टाचाराची दोन कारणे सांगा.

प्र.2) खालील सहा प्रश्नांपैकी कोणत्याही चार टीपा लिहा.

[4×5=20]

- अ) लोकप्रशासनाचा अर्थ
- ब) परिस्थितीकीय दृष्टिकोन
- क) वेडनर व विकास प्रशासन
- ड) सल्लागार सहाय्यक प्रकार
- इ) खाजगीकरणाच्या पद्धती
- फ) लोकायुक्त

प्र.3) खालील सहा प्रश्नांपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा.

[4×5=20]

- अ) लोकप्रशासनाचे बदलते स्वरूप सांगा.
- ब) लोकप्रशासनाच्या अभ्यासाच्या दृष्टिकोनाचे वर्गीकरण स्पष्ट करा.
- क) फेरेल हेडीच्या तुलनात्मक लोकप्रशासनाच्या मर्यादा स्पष्ट करा.
- ड) श्रेणीबद्ध संघटनेची संरचना आणि कार्यत्मकता स्पष्ट करा.
- इ) लोकपाल यांचे अधिकार स्पष्ट करा.
- फ) नवीन लोक व्यवस्थापनाची वैशिष्ट्ये विशद करा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

[2×10=20]

- अ) लोकप्रशासनाच्या उत्क्रांतीच्या घटकांची चर्चा करा.
- ब) निर्णय निर्धारण दृष्टिकोनाची प्रक्रिया आणि त्यावरील टीका स्पष्ट करा.
- क) एडवर्ड वेडनरच्या विकासात्मक प्रशासनाच्या सिद्धांताचे वर्णन करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD11115

[Total No. of Pages : 4

[6465]-646
M.A. (SODL)
POLITICAL SCIENCE
PS115-I : Political Process in Maharashtra
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - I)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any five of the following questions in 25/30 words. **[10]**

- a) When was the state of Maharashtra formed?
- b) What is religious identity?
- c) What is the service sector?
- d) Define regional imbalance.
- e) Why was the Vijay Kelkar Committee appointed?
- f) What is the Bahujan Hindutva framework of Maratha politics?

Q2) Attempt any four short notes: **[20]**

- a) Satyashodhak Movement and the formation of Maharashtra.
- b) Mumbai as a multilingual city.
- c) Politics of land ownership.
- d) Regional imbalance.
- e) Bahujanvad
- f) OBC identity

P.T.O.

Q3) Attempt any four of the following questions in 100 words: **[20]**

- a) Explain the relationship between the non-Brahmin movement and the formation Maharashtra.
- b) Explain the importance of the service sector in the political process.
- c) Write the recommendations of the Vijay Kelkar Committee.
- d) Explain the politics of Dalit liberation.
- e) Write about the ideology of Shiv Sena.
- f) Mention four educational streams in Maharashtra.

Q4) Attempt any Two of the following questions in 300 words: **[20]**

- a) Review the contribution of the Samyukta Maharashtra Committee in the formation of the state of Maharashtra.
- b) Explain the importance of the industrial sector in the political process.
- c) Explain the ideology of the Bharatiya Janata Party (BJP).

Total No. of Questions : 4]

PD11115

[6465]-646
M.A. (SODL)
POLITICAL SCIENCE
PS115-I : Political Process in Maharashtra
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - I)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालील पैकी पाच प्रश्नांची उत्तरे 25 ते 30 शब्दात लिहा.

[10]

- अ) महाराष्ट्र राज्याची निर्मिती कधी झाली?
- ब) धार्मिक अस्मिता म्हणजे काय?
- क) सेवा क्षेत्र म्हणजे काय?
- ड) प्रादेशिक असमतोलाची व्याख्या लिहा.
- इ) विजय केळकर समिती कशासाठी नेमली गेली होती?
- फ) मराठा राजकारणाची बहुजन हिंदुत्व चौकट म्हणजे काय?

प्र.2) टिपा लिहा. (कोणतेही चार)

[20]

- अ) सत्यशोधक चळवळ आणि महाराष्ट्र निर्मिती
- ब) मुंबई बहुभाषिक शहर
- क) जमिनीच्या मालकी हक्क चे राजकारण
- ड) प्रादेशिक असमतोल
- इ) बहुजनवाद
- फ) OBC अस्मिता

प्र.3) खालीलपैकी कोणतेही चार प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दात लिहा.

[20]

- अ) ब्राह्मणेतर चळवळ व महाराष्ट्र निर्मिती याचे संबंध स्पष्ट करा.
- ब) सेवा क्षेत्राचे राजकीय प्रक्रियेतील महत्त्व स्पष्ट करा.
- क) विजय केळकर समितीची शिफारस लिहा.
- ड) दलित मुक्तिचे राजकारण स्पष्ट करा.
- इ) शिवसेनेची विचारप्रणाली लिहा.
- फ) महाराष्ट्रातील शिक्षणातील चार प्रवाह लिहा.

प्र.4) खालील पैकी कोणतेही दोन प्रश्नांची उत्तरे 300 शब्दात लिहा.

[20]

- अ) महाराष्ट्र राज्य निर्मिती संयुक्त महाराष्ट्र समितीच्या योगदानाचा आढावा घ्या.
- ब) उद्योग क्षेत्राचे राजकीय प्रक्रियेतील महत्त्व स्पष्ट करा.
- क) भाजपची विचारप्रणाली स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD11115

[Total No. of Pages : 4

[6465]-646
M.A. (SODL)
POLITICAL SCIENCE
PS115-I : Political Process in Maharashtra
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - I)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any five of the following questions in 25/30 words. **[10]**

- a) When was the state of Maharashtra formed?
- b) What is religious identity?
- c) What is the service sector?
- d) Define regional imbalance.
- e) Why was the Vijay Kelkar Committee appointed?
- f) What is the Bahujan Hindutva framework of Maratha politics?

Q2) Attempt any four short notes: **[20]**

- a) Satyashodhak Movement and the formation of Maharashtra.
- b) Mumbai as a multilingual city.
- c) Politics of land ownership.
- d) Regional imbalance.
- e) Bahujanvad
- f) OBC identity

P.T.O.

Q3) Attempt any four of the following questions in 100 words: **[20]**

- a) Explain the relationship between the non-Brahmin movement and the formation Maharashtra.
- b) Explain the importance of the service sector in the political process.
- c) Write the recommendations of the Vijay Kelkar Committee.
- d) Explain the politics of Dalit liberation.
- e) Write about the ideology of Shiv Sena.
- f) Mention four educational streams in Maharashtra.

Q4) Attempt any Two of the following questions in 300 words: **[20]**

- a) Review the contribution of the Samyukta Maharashtra Committee in the formation of the state of Maharashtra.
- b) Explain the importance of the industrial sector in the political process.
- c) Explain the ideology of the Bharatiya Janata Party (BJP).

Total No. of Questions : 4]

PD11115

[6465]-646
M.A. (SODL)
POLITICAL SCIENCE
PS115-I : Political Process in Maharashtra
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - I)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालील पैकी पाच प्रश्नांची उत्तरे 25 ते 30 शब्दात लिहा.

[10]

- अ) महाराष्ट्र राज्याची निर्मिती कधी झाली?
- ब) धार्मिक अस्मिता म्हणजे काय?
- क) सेवा क्षेत्र म्हणजे काय?
- ड) प्रादेशिक असमतोलाची व्याख्या लिहा.
- इ) विजय केळकर समिती कशासाठी नेमली गेली होती?
- फ) मराठा राजकारणाची बहुजन हिंदुत्व चौकट म्हणजे काय?

प्र.2) टिपा लिहा. (कोणतेही चार)

[20]

- अ) सत्यशोधक चळवळ आणि महाराष्ट्र निर्मिती
- ब) मुंबई बहुभाषिक शहर
- क) जमिनीच्या मालकी हक्क चे राजकारण
- ड) प्रादेशिक असमतोल
- इ) बहुजनवाद
- फ) OBC अस्मिता

प्र.3) खालीलपैकी कोणतेही चार प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दात लिहा.

[20]

- अ) ब्राह्मणेतर चळवळ व महाराष्ट्र निर्मिती याचे संबंध स्पष्ट करा.
- ब) सेवा क्षेत्राचे राजकीय प्रक्रियेतील महत्त्व स्पष्ट करा.
- क) विजय केळकर समितीची शिफारस लिहा.
- ड) दलित मुक्तिचे राजकारण स्पष्ट करा.
- इ) शिवसेनेची विचारप्रणाली लिहा.
- फ) महाराष्ट्रातील शिक्षणातील चार प्रवाह लिहा.

प्र.4) खालील पैकी कोणतेही दोन प्रश्नांची उत्तरे 300 शब्दात लिहा.

[20]

- अ) महाराष्ट्र राज्य निर्मिती संयुक्त महाराष्ट्र समितीच्या योगदानाचा आढावा घ्या.
- ब) उद्योग क्षेत्राचे राजकीय प्रक्रियेतील महत्त्व स्पष्ट करा.
- क) भाजपची विचारप्रणाली स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-11006

[Total No. of Pages : 4

[6465]-647

M.A. (Part - I) (SODL)

SOCIOLOGY

SC-01-I : Classical Sociological Thought

(2019 Pattern) (Semester - I)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any five of the following seven questions :

[10]

- a) What is Enlightenment?
- b) Define Class according to Weber?
- c) Define Egoistic Suicide?
- d) What is Social Action?
- e) What is Class Conflict according to Marx?
- f) Define Religion according to Durkheim?
- g) What is Authority according to Weber?

Q2) Answer any four of the following six questions :

[20]

- a) Explain the impact of Industrial Revolution on thinking and reasoning in eighteenth century
- b) Explain Dialectical materialism
- c) Elaborate the major types of Weber's concept of Social Action
- d) Explain Characteristics of traditional European society
- e) Discuss the concept of Alienation in detail
- f) Discuss the Durkheim's ideas of division of labour

P.T.O.

Q3) Answer any four of the following six questions :

[20]

- a) Discuss the contribution of nonwestern thinkers.
- b) Explain the concept of Surplus value define by Marx.
- c) Elaborate Durkheim's ideas of Social facts.
- d) Explain Weber's concepts of Ideal types.
- e) Discuss the impact of French revolution in emergence of sociological theory.
- f) Elaborate the concept Anomic Suicide with example.

Q4) Answer any two of the following four questions :

[20]

- a) Discuss Du Bois ideas as a critique of Sociological thought in detail.
- b) Discuss the difference between the concept of class by Marx and Weber.
- c) Explain Durkheim's theory of religion in detail.
- d) Discuss Weber's idea of Bureaucracy in details.

Total No. of Questions : 4]

PD-11006

[6465]-647

M.A. (Part - I) (SODL)

SOCIOLOGY

SC-01-I : Classical Sociological Thought

(2019 Pattern) (Semester - I)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालील सात प्रश्नांपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[10]

- अ) प्रबोधन म्हणजे काय?
- ब) वेबरच्या मते वर्ग म्हणजे काय?
- क) अहंवादी आत्महत्येची व्याख्या करा.
- ड) सामाजिक क्रिया म्हणजे काय?
- इ) मार्क्सच्या मते वर्ग संघर्ष म्हणजे काय?
- फ) दुर्खीमने सांगितलेली धर्माची व्याख्या करा.
- य) वेबरच्या मते अधिकार म्हणजे काय?

प्रश्न 2) खालील सहा प्रश्नांपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[20]

- अ) अठराव्या शतकातील विचार आणि तर्कावरील औद्योगिक राज्यक्रांतीचा परिणाम स्पष्ट करा.
- ब) द्वंद्वीय भौतिकवादाच्या विविध अवस्था स्पष्ट करा.
- क) वेबरच्या सामाजिक क्रिया संकल्पनेचे विविध प्रकार विशद करा.
- ड) पारंपरिक युरोपियन समाजाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- इ) परात्मता संकल्पनेची सविस्तर चर्चा करा.
- फ) दुर्खीमच्या श्रम विभाजनविषयीच्या कल्पनांची चर्चा करा.

प्रश्न 3) खालील सहा प्रश्नांपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा. [20]

- अ) अपाश्चात्य विचारवंतांच्या योगदानाची चर्चा करा.
- ब) मार्क्सने विशद केलेली अतिरिक्त मूल्य संकल्पना स्पष्ट करा.
- क) दुर्खीमची सामाजिक तथ्ये कल्पना विशद करा.
- ड) वेबरची आदर्श प्रारूप संकल्पना स्पष्ट करा.
- इ) समाजशास्त्रीय सिद्धांतांच्या उदायामागील फ्रेंच राज्यक्रांतीच्या परिणामांची चर्चा करा.
- फ) प्रमाणशून्य आत्महत्या संकल्पना विशद करा.

प्रश्न 4) खालील चार प्रश्नांपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. [20]

- अ) समाजशास्त्रीय विचारांवरील टिका म्हणून दि बुआ यांच्या कल्पनांची सविस्तर चर्चा करा.
- ब) मार्क्स आणि वेबर यांच्या वर्ग संकल्पनेतील भेदाची चर्चा करा.
- क) दुर्खीमचा धर्माचा सिद्धांत सविस्तर स्पष्ट करा.
- ड) वेबरच्या नोकरशाहीविषयीच्या कल्पनांची चर्चा करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD11007

[Total No. of Pages : 4

[6465]-648

M.A. - I (SODL)

SOCIOLOGY

SC-02-I : Sociology of India

(CBCS 2019 Pattern) (Semester - I)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any five of the following seven questions:

[5×2=10]

- a) Who is known as the father of Indian sociology?
- b) Define household.
- c) What is secularism?
- d) Who wrote Caste and Race in India?
- e) Define tribe.
- f) What is Sanskritisation?
- g) Who introduced the concept of Westernisation?

Q2) Answer any four of the following six questions:

[4×5=20]

- a) Write essay on emergence of Sociology in India.
- b) Discuss the causes of gender Inequality.
- c) Write G. S. Ghurye's contribution to Indological perspective.
- d) Elaborate A. R. Desai's contribution to Marxist perspective.
- e) Explain family and household debate.
- f) Explain the concept of nationalism.

P.T.O.

Q3) Answer any four of the following six questions:

[4×5=20]

- a) Write impact of Colonialism on development of sociology in India.
- b) Write the contribution of Gail Omvedt to Non- Brahmanical perspective.
- c) Which are the issues minorities are facing in India.
- d) Elaborate challenges of Democracy in India.
- e) Discuss the issue of gender in Indian society.
- f) Explain Leela Dube's contribution to Feminist Perspectives.

Q4) Answer any two of the following four questions:

[2×10=20]

- a) Critically examine the Cultural Nationalism in Indian context.
- b) Elaborate M. N. Srinivas's contribution to Structural Functionalism in details.
- c) Explain global capitalism and media debate in India.
- d) Which are the issues facing tribals in India? Discuss.

Total No. of Questions : 4]

PD11007

[6465]-648

M.A. - I (SODL)

SOCIOLOGY

SC-02-I : Sociology of India

(CBCS 2019 Pattern) (Semester - I)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
-

प्र.1) खालील सात प्रश्नांपैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

[5×2=10]

- अ) भारतीय समाजशास्त्राचे जनक म्हणून कोणाला ओळखले जाते?
- ब) घरगृहस्थीची व्याख्या करा.
- क) धर्मनिरपेक्षता म्हणजे काय?
- ड) भारतातील 'जाती आणि वंश' ग्रंथ कोणी लिहिला?
- इ) जमातीची व्याख्या करा.
- फ) संस्कृतीकरण म्हणजे काय?
- य) पाश्चात्यीकरणाची संकल्पना कोणी मांडली?

प्र.2) खालील सहा प्रश्नांपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा.

[4×5=20]

- अ) भारतातील समाजशास्त्राच्या उदयावर निबंध लिहा.
- ब) लिंगभाव असमानतेच्या कारणाची चर्चा करा.
- क) भारतीय दृष्टिकोनात जी.एस. घुर्ये यांचे योगदान लिहा.
- ड) मार्क्सवादी दृष्टिकोनात ए.आर. देसाई यांचे योगदान विशद करा.
- इ) कुटुंब आणि घरगृहस्थी यावरील वादविवाद स्पष्ट करा.
- फ) राष्ट्रवादाची संकल्पना स्पष्ट करा.

प्र.3) खालील सहा प्रश्नापैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा.

[4×5=20]

- अ) भारतातील समाजशास्त्राच्या विकासावर वसाहतवादाचा प्रभाव लिहा.
- ब) ब्राह्मणेतर दृष्टिकोनात गेल ओमवेद यांचे योगदान लिहा.
- क) भारतात अल्पसंख्याकांना कोणत्या समस्यांना तोंड द्यावे लागत आहे?
- ड) भारतातील लोकशाहीसमोरील आव्हाने विशद करा.
- इ) भारतीय समाजातील लिंगभाव प्रश्नावर चर्चा करा.
- फ) स्त्रीवादी दृष्टिकोनात लीला दुबे यांचे योगदान स्पष्ट करा.

प्र.4) खालील चार प्रश्नापैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

[2×10=20]

- अ) भारतीय संदर्भात सांस्कृतिक राष्ट्रवादाचे टिकात्मक परीक्षण करा.
- ब) संरचनात्मक प्रकार्यवादी दृष्टिकोनामध्ये एम.एन. श्रीनिवास यांचे योगदान सविस्तर विशद करा.
- क) भारतातील जागतिक भांडवलशाही आणि मीडिया वादविवाद स्पष्ट करा.
- ड) भारतातील आदिवासींना कोणत्या समस्या भेडसावत आहेत? चर्चा करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-11008

[Total No. of Pages : 4

[6465]-649

M.A. - I (SODL)

SOCIOLOGY

**SC-03-I : Application of Sociological Research Methods
(2019 Pattern) (Semester - I)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any five of the following seven questions :

[10]

- a) What is Case Study Design?
- b) Define Social Research?
- c) What is Quantitative Research?
- d) What is Probability Sampling?
- e) What is Qualitative Data?
- f) Define Plagiarism?
- g) What is Research Proposal?

Q2) Answer any four of the following six questions :

[20]

- a) Explain major ethical principles of social research.
- b) Discuss various types of probability sampling
- c) Explain various types of Qualitative data
- d) Discuss the disadvantages of sampling
- e) What are the major types of Literature Review?
- f) Explain the Relevance of Social Research

P.T.O.

Q3) Answer any four of the following six questions :

[20]

- a) Discuss experimental design in detail
- b) Explain types of Hypothesis
- c) Explain the importance of social research
- d) What is the difference between the quantitative and qualitative research
- e) What are the major challenges in plagiarism?
- f) Explain the usefulness of qualitative research

Q4) Answer any two of the following four questions :

[20]

- a) Explain various steps of Research Proposal?
- b) Elaborate various types of Quantitative data?
- c) Discuss various steps of Report Writing?
- d) Discuss various types of non-probability sampling?

Total No. of Questions : 4]

PD-11008

[6465]-649

M.A. - I (SODL)

SOCIOLOGY

SC-03-I : Application of Sociological Research Methods

(2019 Pattern) (Semester - I)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालील सातपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा. [10]

- अ) व्यष्टी अध्ययन आराखडा म्हणजे काय?
- ब) सामाजिक संशोधनाची व्याख्या करा.
- क) संख्यात्मक संशोधन म्हणजे काय?
- ड) असंभाव्य नमुना निवड म्हणजे काय?
- इ) गुणात्मक तथ्ये म्हणजे काय?
- फ) वाङ्मयचौर्य म्हणजे काय?
- य) संशोधन प्रस्ताव म्हणजे काय?

प्रश्न 2) खालील सहा प्रश्नांपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा. [20]

- अ) सामाजिक संशोधनातील मुख्य नीतीशास्त्रीय तत्वे स्पष्ट करा.
- ब) संभाव्य नमुना निवडीचे प्रकार स्पष्ट करा.
- क) गुणात्मक तथ्यांचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.
- ड) नमुना निवडीच्या तोट्यांची चर्चा करा.
- इ) साहित्याच्या पुनरावलोकनाचे मुख्य प्रकार काय कोणते?
- फ) सामाजिक संशोधनाची उपयुक्तता स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालील सहा प्रश्नांपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[20]

- अ) प्रायोगिक आराखड्याची सविस्तर चर्चा करा.
- ब) गृहितकांच्या विविध प्रकारांची चर्चा करा.
- क) सामाजिक संशोधनाचे महत्व स्पष्ट करा.
- ड) गुणात्मक आणि संख्यात्मक संशोधनामध्ये काय फरक आहे?
- इ) वाङ्मयचौर्यातील मुख्य समस्या कोणत्या?
- फ) गुणात्मक संशोधनाची उपयुक्तता स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालील चार प्रश्नांपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[20]

- अ) संशोधन प्रस्तावाच्या विविध पायऱ्या स्पष्ट करा.
- ब) संख्यात्मक तथ्यांचे विविध प्रकार विशद करा.
- क) अहवाल लेखनाच्या विविध पायऱ्यांची चर्चा करा.
- ड) असंभाव्य नमुना निवडीच्या विविध प्रकारांची चर्चा करा.

